

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

FONDACIJA
Mozaik

Elma Demir, Aleksandra Vesić Antić, Svetlana Radosavljević,
Nenad Ličanin, Jasmina Suljević, Mirna Milanović Lalić

KA OPĆEM DOBRU

Početna analiza percepcija
pravno-institucionalnog
okvira u Bosni i Hercegovini
u oblasti filantropije

Sarajevo, 2021

**Elma Demir, Aleksandra Vesić Antić, Svetlana Radosavljević,
Nenad Ličanin, Jasmina Suljević, Mirna Milanović Lalić**

KA OPĆEM DOBRU

**Početna analiza percepcija
pravno-institucionalnog
okvira u Bosni i Hercegovini
u oblasti filantropije**

Sarajevo, 2021

Izdavač
Fondacija Mozaik

Za izdavača
Adnana Mahmutčehajić Čamdžić i Aida Vežić

Autorice i autori
Elma Demir, Aleksandra Vesić Antić, Svetlana Radosavljević,
Nenad Ličanin, Jasmina Suljević, Mirna Milanović Lalić

Lektura
Lidija Sejdinović

Dizajn i obrada
Agencija Mašta

Sjedište izdavača
Sarajevo

Godina izdavanja
2021

® Fondacija Mozaik. All rights reserved

Ovaj izvještaj je omogućen velikodušnom podrškom američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj je odgovornost Mozaik fondacije, Hastor fondacije, Pomozi.ba, Mreže mira, Trag fondacije i Katalist fondacije, te ne odražava nužno stajališta USAID -a ili Vlade Sjedinjenih Država.

Zahvalnica

Priprema ove analize ne bi bila moguća bez velikog broja ljudi koji su odvojili vrijeme i energiju da bi aktivno učestvovali u svim dijelovima ovog istraživanja i sa nama nesebično podijelili svoje znanje, iskustva i informacije u periodu od februara do juna 2021. godine. Partneri na programu se zato najiskrenije zahvaljuju pojedinkama i pojedincima, predstavnicama i predstavnicima organizacija, institucija i kompanija koji su popunili anketu, učestvovali u fokus grupama i kasnijim intervjuima.

Za pružanje dodatnih informacija, razjašnjenja i sugestija, posebno se zahvaljujemo Elviru Karaliću iz Pomozi.ba, Dženanu Šarić iz Fondacije Mozaik, Ines Tanović iz Udruženja "ComPass 071", Jasni Jašarević iz Fondacije tuzlanske zajednice, Milici Vujinović iz Uprave za indirektno oporezivanje (UIO), Milošu Janković iz Katalist Fondacije, Nihadu Suljiću, Orhanu Gazibegoviću iz kompanije Monri, Samiru Mahmiću i Jasmini Banjalučkić iz Instituta za razvoj mladih KULT i Seidu Čatić iz Agencije za bankarstvo FBiH.

Veliku pomoć su nam pružile Mirna Milanović Lalić i Jasmina Suljović, saradnice na programu iz advokatske kancelarije, čija je stručnost, profesionalnost i spremnost da pomognu u svakom trenutku značajno olakšala naš posao.

Iskrena podrška i učešće ovako velikog broja su ljudi nam još jednom pokazali da je participativni pristup za koji smo se opredijelili u mijenjanju pravnog i institucionalnog okvira za davanje za opće dobro zaista ispravan i da samo zajedno možemo dovesti do promjena koje će naše društvo učiniti boljim.

Također, iskazujemo veliku zahvalnost svim učesnicama i učesnicima ankete, kao i fokus grupama:

Adela Čomić, Pomozi.ba; Adela Ramić, Fondacija Mozaik; Adnan Mević, Fondacija Muharem Berbić; Adnan Šečerbajtarević, Zavod za programiranje razvoja FBiH; Aleksandar Draganić, Razvojna organizacija EDA Banja Luka; Aleksandar-Rade Ćorović, UG Srce na dlanu; Alma Hukić-Muminović, World vision; Amir Karamujić, Vlada Brčko Distrikta; Amela Alispahić, Empres doo Zenica; Amer Džano, SOS Kinderdorf; Anela Karahasan, Privredno-gospodarska komora FBiH; Anisija Radenković, Hope and Homes for Children; Armin Hodžić, Privredno-gospodarska komora FBiH; Azra Selimović, Agencija Boram; Bojan Kovačević, Razvojna organizacija EDA Banja Luka; Danijela Huremović, Udruženje Vive žene; Džana Hasić, Olympia Capital; Edin Ibrahimfendić, Institucija ombusmena za ljudska prava BiH; Elvira Leka, Centar za edukaciju i istraživanje Nahla; Elvir Karalić, Pomozi.ba; Danijela Injac, Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju Republike Srpske; Gordana Antić, Grad Bijeljina; Igor Nikolić, PWC; Ivana Radić, Fondacija za podršku razvoja mentorskih programa „Stariji brat, starija sestra“; Jasmina Saltaga, Fondacija za lokalnu demokratiju Sarajevo; Jasna Jašarević, Fondacija Tuzlanske zajednice; Jasna Zečević, Udruženje Vive žene; Kemo Sarač, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH; Luka Vođević, Općina Jezero; Magdalena Schildknecht, Kruh sv. Ante; Maida Zagorac, Mreža za izgradnju mira; Maja Tursunović, Fondacija Telemach; Meldina Ugarak, Centar za djecu sa poteškoćama u razvoju Visoko; Merima Habul, R&S; Merjem Nurikić Haljeta, UG Novi put Mostar; Milan Vračević, Općina Modriča; Milica Vujinović, Uprava za indirektno oporezivanje (UIO); Milija Pajović, Novo Goražde; Minela Čatić, DM; Mirko Bošnjak, Investiciono-razvojna banka RS; Mirsad Jašarhaspahić, Privredna komora FBiH; Nedim Hamzić, Američka komora u BiH; Nermina Ćuzović, Udruženje roditelja djece oboljele od raka; Nihad Sinanović, Grad Gračanica; Samir Eljazović, Klika; Samir Mahmić, Institut za razvoj mladih KULT; Saša Savičić, Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske; Sanja Handžar, Pomozi.ba; Senita Slipac, Bosana Fondacija; Strahilo Moconja, Općina Laktaši; Tarik Baraković, Fondacija Tuzlanske zajednice; Tarik Smalbegović, Dječiji dom Bjelave; Tatjana Vučić, BIT Alijansa; Una Karabeg, Hastor Fondacija; Una Mesić, SOS Kinderdorf; Una Telegrafčić, Mreža za izgradnju mira; Vanesa Mahmutović, Grad Gračanica.

Sadržaj

1	Rezime	5
2	Uvod	7
2.1	Pravno fiskalni okvir	9
2.1.1	Nepostojanje državnog i entitetskih Zakona o donacijama i humanitarnoj djelatnosti	11
2.1.2	Zakon o cariskoj politici	13
2.1.3	Zakon o porezu na dodatu vrijednost (PDV)	16
2.1.4	Zakoni o udruženjima i fondacijama	20
2.1.5	Zakon o porezu na dohodak	22
2.1.6	Zakon o porezu na dobit	25
2.1.7	Zakon o volontiranju	27
2.1.8	Zakon o porezu na promet nepokretnosti, poklon i naslijeđe	29
2.1.9	Zakon o igrama na sreću	30
2.1.10	Zakoni o unutrašnjem platnom prometu	32
2.1.11	Zakon o deviznom poslovanju	33
2.2	Stavovi i percepcije institucionalnog okvira koji utiče na davanja za opće dobro	35
2.2.1	Najistaknutije institucionalne prepreke	36
2.2.2	Pitanje transparentnosti i kontrole	38
2.3	Stavovi i percepcije o društvenim faktorima i potrebama koje utiču na davanje za opće dobro	39
2.3.1	Podizanje društvene svijesti i promocija filantropije	40
2.3.2	Ciljano informisanje različitih sektora	41
2.3.3	Umrežavanje i povezivanje aktera u oblasti filantropije	42
3	Prilozi	44
3.1	Prilog 1: Uporedni prikaz poreskih olakšica u evropskim zemljama	44
3.2	Prilog 2: Metodologija	45

■ Skraćenice

- Bosna i Hercegovina (BiH)
- Brčko Distrikt (BD)
- Evropska unija (EU)
- Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH)
- Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA)
- Organizacija civilnog društva (OCD)
- Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (FAO)
- Republika Srpska (RS)
- Uprava za indirektno oporezivanje (UIO)
- Zakon o porezu na dodatu vrijednost (PDV)
- Zeničko-dobojski kanton (ZDK)

Rezime

Inicijalna analiza pravno-institucionalnog okvira za filantropiju u Bosni i Hercegovini ukazuje na mnoštvo zakona i popratnih propisa koji direktno ili indirektno reguliraju ovu oblast, kao i djelovanje humanitarnih, dobrotvornih i filantropskih organizacija. To mnoštvo stvara pravnu nesigurnost, negativno utiče na razvoj ovog sektora i rada za opće dobro, na operativnom i na strateškom nivou. S obzirom na kompleksnost pravno-institucionalnog okvira, nije za čuđenje to što niko od učesnica i učesnika istraživanja nije upoznat sa kompletnom regulativom, već detaljno poznaju pravila iz ugla svoje prakse, ali ne i kompletnu sliku, iako su aktivni u ovoj oblasti dugi niz godina. U operativnom pogledu, rad za opće dobro je često otežan propisima koji nisu prilagođeni ovoj vrsti društvenog angažmana, dok je u strateškom pogledu razvoj filantropije ograničen nedostatkom komunikacije između relevantnih aktera iz tri sektora: javnog, poslovnog i građanskog.

Svakako se može reći da pravno-institucionalni okvir za filantropiju reflektira asimetrično decentralizirani politički sistem BiH koji usložnjava procese pripreme i usvajanja zakona, ograničava transparentnost i pristup podacima i procedurama, te razuđuje saradnju i komunikaciju između zainteresiranih aktera.

Značajan problem u pravnom okviru i u praksi jeste nepostojanje državnog i entitetskih Zakona o donacijama i humanitarnoj djelatnosti kojim bi se definirali osnovni pojmovi ovakvog rada i djelovanja, organiziranja i namicanja sredstava. Iako se pojmovi „humanitarne organizacije“ i sl. koriste u većem broju zakona i popratnih propisa, nejasno je ili neujednačeno njihovo značenje.

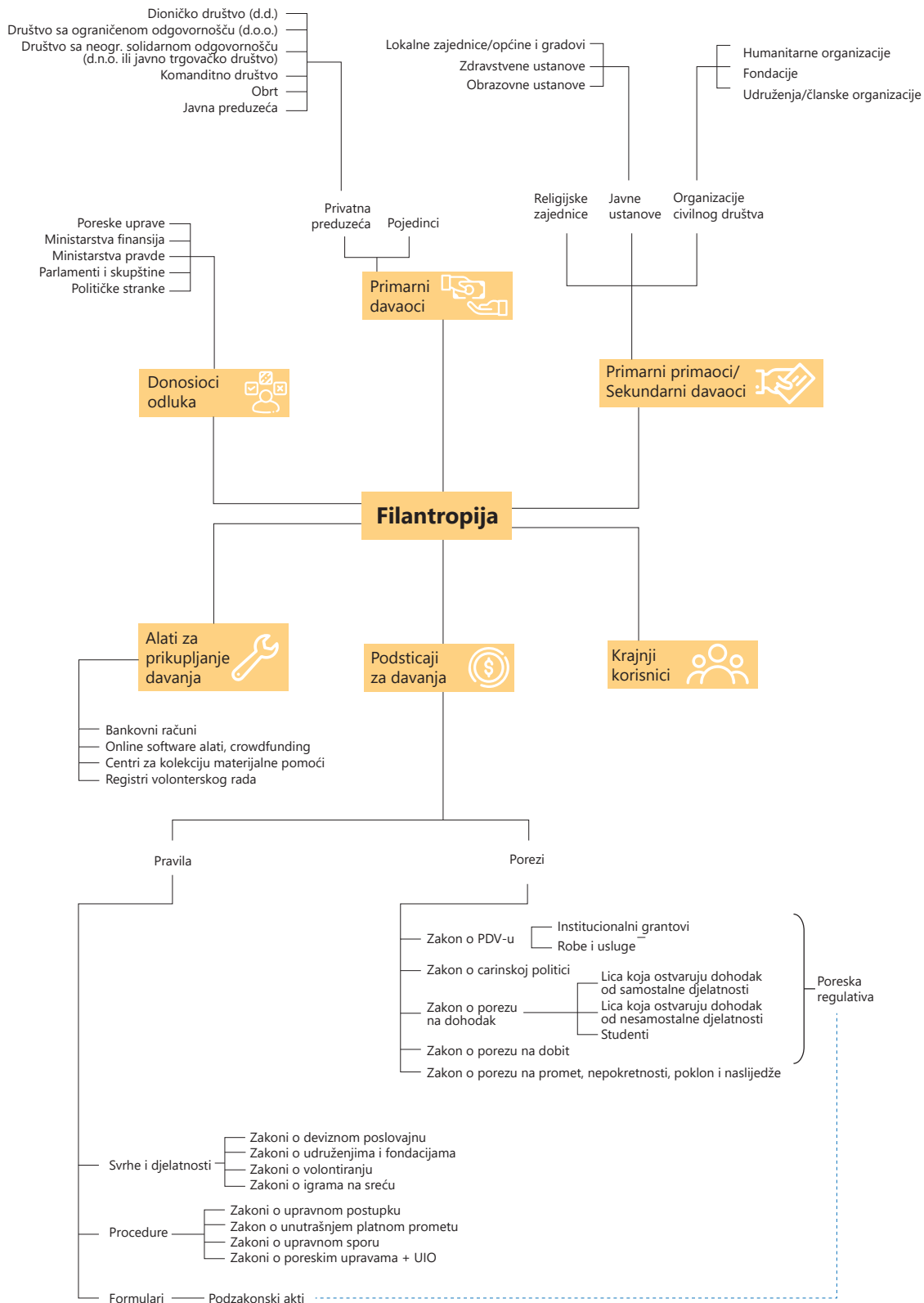
Zakon o carinskoj politici BiH kao i Zakon o porezu na dodatu vrijednost (PDV) značajno utiču na rad za opće dobro. Ključni su zakoni u ovoj oblasti jer općenito kreiraju fiskalno okruženje za indirektno oporezivanje za donacije. Evidentna je neophodna ekspertiza i resursi u poznavanju ovih propisa kako bi se mogle iskoristiti date olakšice, s kojima većina organizacija ne raspolaže. Informacije o ovim pravilima nisu lako dostupne. Priprema i objava pravilnika i uputa u ovom pogledu predstavljala bi značajan doprinos pravnoj transparentnosti i pristupačnosti javnih institucija.

Poreske olakšice na davanja za opće dobro od strane pojedinaca (Zakoni o porezu na dohodak) kao i pravnih subjekata (Zakoni o porezu na dobit) ne odskaku značajno od praksi zemalja u regionu ili Evrope. Ipak, određeni broj učesnica i učesnika istraživanja zauzima stav da bi povećanje poreskih olakšica u ovom pogledu moglo podstaći davanja za opće dobro.

Zakoni o volontiranju su prepoznati kao važni instrumenti vrednovanja doniranog rada, ali su nedovoljno iskorišteni u praksi. U BiH je na snazi 21 zakon koji uređuju oblast poreza na promet nepokretnosti, na poklone i naslijeđe, te je time praksa neujednačena. Predloženo je da se propiše mogućnost donacije imovine bez plaćanja poreza koju niko ne koristi, a koja se ostavlja testamentom ili poklanja u dobrotvorne svrhe u zadužbine za opće dobro za fondacije.

Učesnice i učesnici istraživanja smatraju da se Zakoni o igrama na sreću ne primjenjuju adekvatno u dobrotvorne svrhe, te da nije transparentan proces odabira organizacija kojima se dodjeljuju sredstva iz ovih fondova. Nejasna je također praksa oko online plaćanja donacija i primjene Zakona o unutrašnjem platnom prometu u ovom pogledu. Kada su u pitanju Zakoni o deviznom poslovanju, donacije nisu obuhvaćene definicijom tekućeg posla, dok su jednostrani prenos imovine prepoznati kao kapitalni poslovi, ali samo od strane fizičkog lica prema fizičkom licu.

Općenito, pravo-institucionalni okvir u BiH ocijenjen je kao kompleksan. Učesnice i učesnici istraživanja naveli su da su tačne informacije o pravilima i procedurama teško dostupne, da ne postoje adekvatni pravilnici niti usklađena praksa između različitih nivoa vlasti niti između institucija, te da je nejasno u zakonima koje su tačno nadležne institucije i uredi. Ocijenjeno je da nedostaju zvanični podaci o davanjima i da je pojam filantropije nejasan u bh. društvu, te je neophodno raditi na razvoju javne svijesti o toj temi, iako je prisutna u svakom obliku.

Grafikon 1: Shema filantropije u BiH

Uvod

Filantropija (davanje za opće dobro) u Bosni i Hercegovini (BiH) je kompleksna i fragmentirana oblast koja nije bila predmet opsežnih analitičkih i zagovaračkih aktivnosti. Ipak, dostupan je određeni skup podataka, kao i informacija iz prakse koje nude uvide u određene segmente filantropije. U pogledu već postojećih podataka i materijala, dostupni su zbirni podaci o davanjima u BiH koje prikuplja Fondacija Katalist, te nekoliko analiza koje je ova Fondacija pripremala samostalno ili u saradnji sa Fondacijom Mozaik. U okviru različitih inicijativa, određene organizacije su provodile specifične aktivnosti zagovaranja prema donosiocima odluka u institucijama vlasti, ali prvenstveno s uskim fokusom na određenu problematiku koja je proizlazila iz primjene regulative u praksi. Međutim, prije početka programa Pravni okvir za filantropiju nije postojala opsežna i dugoročna komunikacija i saradnja između svih zainteresiranih i relevantnih aktera u ovoj oblasti.

Imajući u vidu ove aspekte, bilo je neophodno napraviti pregled stanja na početku programa, kako bi se bolje razumjeli pravci u kojima je potrebno djelovati i izabrali zagovarački ciljevi koji će dati najbolje rezultate. Izvještaj koji je pred vama predstavlja upravo to: detaljni presjek trenutnog statusa pravno-fiskalnog okvira, ali i pogled na institucionalni okvir i društvene faktore koji utiču na stvaranje povoljnog okruženja za razvoj filantropije u BiH.

Ova inicijalna analiza stanja pravno-fiskalnog okvira u BiH obuhvaća pregled zakonske regulative, njegovu primjenu, izazove i mogućnosti za promjene. Bazirana je na detaljnoj analizi pravno-fiskalnog okvira koja je data u posebnom dokumentu, i na uvidima u to kakvo je trenutno razumijevanje i stanje u praksi pravno-institucionalnog okvira za filantropiju kroz ispitivanje stavova predstavnika i predstavnika javnog, poslovnog i građanskog sektora, naše ključne ciljne grupe u programu.

S obzirom na postojeću kompleksnost i fragmentaciju u ovoj oblasti, razumijevanje svrhe i procesa davanja u filantropiji se razlikuje od strane različitih aktera. Stoga se u samom istraživanju radilo sa univerzalno prihvaćenom definicijom filantropije: filantropija podrazumijeva davanja u dobrotvorne, humanitarne i razvojne svrhe za opće dobro od strane privatnog sektora, građanki i građana, pojedinki i pojedinaca i neprofitnih organizacija. Ova definicija ukazuje na potencijalne svrhe – dobrotvorne/humanitarne i razvojne, kao i na davaoce: privatni sektor, pojedinke i pojedinci i neprofitne organizacije (bilo udruženja ili fondacije). Također, razlikujemo domaću filantropiju (davanje od strane lokalnih aktera i dijaspora) od prekogranične filantropije (davanja od stranih organizacija, vlada, bilateralnih i multilateralnih donatora).

Također je bilo važno identificirati prioritete različitih aktera. Humanitarne organizacije su fokusirane na socijalnu pomoć; fondacije, druga udruženja, poslovni sektor i općine, koje se djelimično bave humanitarnim djelatnostima, često pristupaju filantropiji kao društveno-razvojnog sredstvu; dok je izvršna vlast u najvećem dijelu zainteresirana za poštivanje i provedbu postojećih zakonskih okvira. U tom pogledu, prvobitno je utvrđena definicija (koju smo naveli u prethodnom paragrafu) kako bi komunikacija između ključnih partnera i drugih relevantnih aktera bila jasna i fokusirana, ne samo u svrhe istraživanja nego i za prateće zagovaračke aktivnosti. Naprimjer, javila su se očekivanja da institucionalni grantovi ili izdvajanja javnih institucija budu dio predmeta filantropije iako se isti ne smatraju takvom vrstom davanja. Ovo očekivanje se zasniva na specifičnom kontekstu post-konfliktnog razvoja u BiH u kojem djeluje veliki broj međunarodnih i domaćih organizacija, udruženja i fondacija koje svoje institucionalne grantove u javnosti definiraju kao donatorska sredstva. Ovakvi i slični stavovi su kroz samu analizu identificirani, kako bi se adekvatno adresirali.

Sam izvještaj je koncipiran tako da nudi rezultate istraživanja podijeljene u tri oblasti:

- **Pregled zakonske regulative.** U ovom dijelu su prikazani svi relevantni zakoni, kroz kratko objašnjenje najvažnijih odredbi, zatim uvidi u percepcije, stavove i praksu, a u određenim dijelovima su dodane i prakse zemalja iz regiona i Evropske unije. U posebnim paragrafima date su i naznake ili pravci o kojima treba razmišljati pri definiranju potencijalnih rješenja za iznesene probleme. Detaljna pravna analiza se nalazi u posebnom dokumentu.¹

- **Institucionalni okvir.** Ovaj dio prikazuje iskustva iz prakse kada je u pitanju institucionalni okvir i ističe glavne prepreke kako trenutne prakse, tako i faktora bitnih za poboljšanje ovog okvira kada je u pitanju davanje za opće dobro.

- **Društveni faktori i potrebe.** Iako, striktno gledajući, društveni faktori nisu dio pravno-institucionalnog okvira, oni značajno utiču na njegov razvoj, te su u ovom dijelu sumirana mišljenja i stavovi učesnika i učesnika u istraživanju o tome šta je potrebno unaprijediti u ovoj oblasti.

U Prilozima se nalazi [Uporedni prikaz poreskih olakšica u evropskim zemljama](#) (Prilog 1) i [Metodologija](#) (Prilog 2)

Rezultati

2.1 Pravno-fiskalni okvir

Većina zakonskih i podzakonskih akata ne pružaju osnov za olakšano davanje ili primanje donacija. Provedena pravna analiza je identificirala listu od 46 zakona kao i dodatne podzakonske akte koji se odnose na primjenu navedenih zakona relevantnih za ovu oblast. Razlog tako velikom broju zakona je što se zakoni koji tretiraju istu materiju/oblast u mnogim slučajevima razlikuju na nivou entiteta, Brčko Distrikta BiH, a neki su usvojeni na nivou kantona.

Nivo vlasti na kojem je zakon usvojen	Zakoni
Državni	Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o carinskoj politici, Zakon o udruženjima i fondacijama, Zakon o hrani
Entitetski i Brčko	Zakoni o udruženjima i fondacijama, Zakoni o
Distrikt BiH	deviznom poslovanju, Zakoni o porezu na dobit, Zakoni o porezu na dohodak, Zakoni o volontiranju, Zakoni o igrama na sreću, Zakon o hrani Republike Srpske, Zakoni o unutrašnjem platnom prometu
Kantonalni	Zakoni o porezu na promet nepokretnosti, poklona i naslijeđa

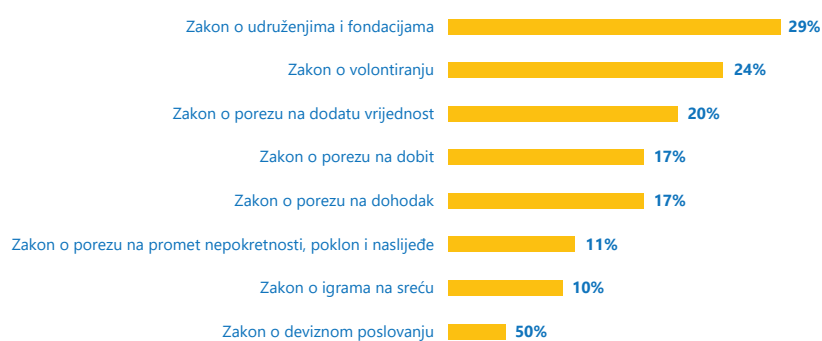
Tabela 1: Zakoni relevantni za oblast filantropije

Ovo za sobom povlači i veliki broj aktera iz zakonodavne i izvršne vlasti koji su nadležni za provedbu zakona, što dodatno komplicira razumijevanje pravno-fiskalnog okvira, kao i proces zastupanja za njegove izmjene, kako bi se napravio pogodniji okvir za razvoj filantropije.

Učesnici i učesnice ankete istakli su sljedeće prepreke koje se tiču pravno-fiskalnog okvira:

- nespremnost javnih organa i vlasti da se odreknu jednog dijela javnih prihoda
- komplicirane i nejasne zakonske procedure
- visoki porezi
- komplicirane finansijske i računovodstvene norme
- nepostojanje inicijative da se davanje za opće dobro jasno definira pravnim normama
- zakonska neusklađenost i kompleksnost
- ograničen broj djelatnosti koje se prepoznaju kao oblasti filantropskog djelovanja i rada za opće dobro
- nema jasnog tumačenja uticaja i primjene zakona za neprofitni i humanitarni sektor

Ovo istraživanje je pokazalo da trenutno ne postoji dubinsko poznavanje kompletnog pravno-institucionalnog okvira, te da akteri uglavnom poznaju problematiku samo iz svoje sfere djelovanja. Sljedeći grafikon pokazuje koje zakone predstavnice i predstavnici sva tri sektora vide kao najrelevantnije. Veliki broj učesnica i učesnika na nepostojanje zakona o donacijama i humanitarnim djelatnostima ukazao je kao na problem koji se loše održava na primjenu ostale pravne regulative. Naime, dok se termini donacije i humanitarne djelatnosti pojavljuju u nizu relevantnih zakona, kako na državnom tako i na entitetskom nivou, niti jedan zakon ne definira ove termine.

Grafikon 2: Najrelevantniji zakoni za primanja i davanja za opće dobro prema stavovima učesnica i učesnika ankete

U sljedećim poglavljima dajemo pregled pojedinačnih zakona. Pregled koji pokazuje listu problema/izazova u trenutno postojećem zakonskom okviru sa zakonima koji na njih utiču dat je kao poseban dokument.²

2.1.1 Nepostojanje državnog i entitetskih Zakona o donacijama i humanitarnoj djelatnosti

Kratki rezime pravne analize

Zakoni o donacijama i humanitarnoj djelatnosti ne postoje u BiH³, što znači da termini donacija i humanitarna djelatnost nisu definirani u postojećem pravno-fiskalnom okviru Bosne i Hercegovine. Problem nastaje jer više zakona na različitim nivoima vlasti upotrebljava termin donacije, ali s obzirom na to da taj termin nigdje nije pravno reguliran, ostavlja se prostor za različita tumačenja zakonskih rješenja u drugim relevantnim zakonima na svim nivoima vlasti, kao što su Zakoni o porezu na dohodak i Zakoni o porezu na dobit. Zakoni o udruženjima i fondacijama spominju dobrovoljne priloge, dok Zakoni koji uređuju pitanja plaćanja poreza na promet nekretninama ili plaćanje poreza na poklon ili nasljeđe regulišu poreska oslobađanja za humanitarne organizacije, ali ih ne definiraju.

Percepcije i primjeri

Učesnice i učesnici ankete i fokus grupa smatraju da je neophodno **usvojiti zakon o donacijama i humanitarnim djelatnostima kako bi se adresirale nejasnoće i nedorečenosti postojeće regulative**. Posebice, važno bi bilo **definirati humanitarne djelatnosti i akcije, kako se mogu provoditi, koje olakšice se primjenjuju na donacije i humanitarnu djelatnost i pomoć, kako se sredstva procesuiraju, te ostvariti i uvid u koje svrhe se novac usmjerava, te da se definiraju organi monitorin-ga i kontrole**. Važno je jasno definirati da li postoji razlika između donacije i poklona, s obzirom da su pokloni predmet posebnog poreskog režima oporezivanja. Nadalje, učesnicama i učesnicima nije dovoljno jasno da li je skupljanje donacija u novcu ili hrani na ulici dozvoljeno ili ne. Također, vrlo je važno javno i zakonski prepoznati nekomercijalne aktivnosti kojima se humanitarne organizacije, kao što je pružanje usluga besplatno svojim članovima, posebno bave i posebno ih regulirati, kako bi kompanije i pojedinci lakše donirali novac, robu i usluge za opće dobro. Pod nekomercijalnim aktivnostima podrazumijevaju se oblici humanitarnog i dobrotvornog djelovanja.

Ispitanice i ispitanici vjeruju da bi jasne i jedinstvene definicije ovih pojmova doprinijele i podsticanju promocije filantropije i korporativne društvene odgovornosti u BiH, koja je poslovnom sektoru važan motiv za davanja.

Evropske i regionalne prakse

U svim kontinentalnim zemljama Evrope, donacije, u koje mogu spadati i donacije koje se daju kao humanitarna pomoć, definiraju se kao ugovor o poklonu sa elementima naloga. U zemljama koje imaju građanske zakone (Francuska i Njemačka), to je regulisano građanskim zakonima kao materija građanskog prava, dok je u drugim zemljama donacija definisana poreskim zakonima, sudskom praksom ili drugim zakonima. Iako ne postoji jedinstveni pravni izvor/rješenje za ovo pitanje, termin donacija je u svakoj zemlji definisan.

Što se tiče humanitarne pomoći, kada su u pitanju elementarne nepogode odnosno druge vrste katastrofa koje pogađaju stanovništvo jedne ili više zemalja, EU ima razvijen tzv. Mehanizam civilne zaštite (Civil protection mechanism) kroz koji se definira i pružanje humanitarne pomoći u takvim slučajevima.⁴

U **Hrvatskoj** postoji [Zakon o humanitarnoj pomoći](#), koji definira različite vrste humanitarne pomoći, ali isključuje donacije hrane, jer je to regulisano posebnim pravilnikom. Postoji i [Pravilnik o razvrstavanju humanitarnih akcija](#), gdje su jasno definisane različite vrste akcija koje se smatraju humanitarnim.

U Hrvatskoj, darovanje je definisano [Zakonom o obveznim odnosima](#) kao davanje dara u novcu, stvarima ili uslugama primatelju bez ikakve naknade i protučinidbe. S poreznog stanovišta darovanje i donacija imaju potpuno jednako značenje.

U **Srbiji**, [Zakon o donacijama i humanitarnoj pomoći](#) definira da termin donacije i humanitarna pomoć može biti roba (osim duhana i duhanskih prerađevina, alkoholnih pića i putničkih automobila), usluge, novac, hartije od vrijednosti, imovinska i druga prava.

U **Makedoniji** je pojam donacije regulisan Zakonom o donacijama i sponzorstvima u javnim aktivnostima tj. [Закон за донации и за спонзорства во јавните дејности](#).

Potencijalna rješenja

Imajući u vidu da se u zakonima relevantnim za davanje za opće dobro spominju termini donacije i humanitarne pomoći, bilo bi potrebno raditi na kreiranju i usvajanju „krovnog“ zakona bilo na državnom i/ili entitetskim nivoima, odnosno na nivou Brčko Distrikta BiH.

Prema viđenju ispitanica i ispitanika, priprema nacрта ovog zakona trebala bi se održati u participativnom obliku, te uključiti različite aktere i stručnjake kako bi se razvila dobra rješenja koja odgovaraju svima.

Usvajanjem ovakvog zakona bi se sistematski uredile definicije ova dva pojma. Nakon usvajanja neophodno bi bilo uskladiti ostalu regulativu sa ovim zakonom (ili zakonima, ukoliko se usvajaju na entitetskim nivoima, odnosno Brčko Distriktu). Posebno treba voditi računa da se pri razvijanju ovog zakona, odnosno njegovom usvajanju, u kratkom roku donesu i podzakonski akti koji će omogućiti njegovu primjenu.

U kreiranju ovog zakona, svakako se treba voditi primjerima dobre prakse, te dublje istražiti prednosti rješenja u različitim evropskim zemljama, odnosno zemljama regiona.

2.1.2 Zakon o carinskoj politici

Kratki rezime pravne analize

Zakon o carinskoj politici Bosne i Hercegovine je usvojen 2015. godine, ali njegova primjena je bila odložena do usvajanja posebnih provedbenih propisa, te je ovaj zakon u primjeni od 01.07.2021. godine. Međutim, od 2018. godine na snazi je član 207. Zakona o carinskoj politici, koji regulira carinska oslobođanja. Iako član 207. obuhvata oslobođanje od plaćanja carina za širok krug roba i usluga, on propisuje i ograničenja, i to po pitanju primatelja donacija. Naime, plaćanja carina su oslobođeni država, zdravstvene ustanove, pojedina tačno određena udruženja, humanitarne organizacije, naučne i kulturne ustanove i slično, u skladu sa zakonom propisanim uslovima.

Postoje dva problema: kako u BiH ne postoji zakon kojim je određeno koje su organizacije humanitarne, odnosno šta se smatra humanitarnom djelatnošću, oslobođenje ovih organizacija od plaćanja carina ostavlja širok prostor za različita tumačenja. Također, nejasno je zašto ostale organizacije, koje se također bave pitanjima od općeg dobra nisu oslobođene dažbina, što ih automatski stavlja u nepovoljniji položaj. Prema carinskom zakonodavstvu Evropske unije, pod jasno propisanim uvjetima, filantropske i dobrotvorne organizacije su oslobođene od plaćanja carina, dok su u Bosni i Hercegovini to humanitarne organizacije. Dok svaka humanitarna organizacija jeste filantropska i dobrotvorna organizacija, ne mora značiti da je svaka dobrotvorna i filantropska organizacija istovremeno i humanitarna organizacija. Humanitarna organizacija često podrazumijeva uži pojam od dobrotvorne i filantropske organizacije.

Percepcije i primjeri

Ispitanice i ispitanici ukazuju na to da pri donaciji robe iz inostranstva, organizacije i kompanije moraju platiti carinu (Zakon o carinskoj politici) i PDV (Zakon o PDV-u) i naći i platiti ovlaštenog špeditera koji će preuzeti tu robu zbog ograničenja koja se odnose na to što organizacije civilnog društva ne mogu pribaviti carinski broj, jer nisu registrirane za obavljanje djelatnosti vanjske trgovine. Ovi dodatni troškovi (carina, PDV i troškovi uvoza) nisu zanemarivi, jer mogu iznositi i do 33% od procijenjene vrijednosti, te predstavljaju značajna izdvajanja za humanitarne i druge organizacije.

Kada se radi o plaćanju carine, učesnice i učesnici fokus grupa i intervjuja su navodili da iznos zavisi od procjene carinika, te da se ponekada dešava zakašnjenje sa dospijanjem na naplatu koje je često par godina nakon uvoza, što im otežava planiranje finansija i dovodi ih u situaciju da nemaju sredstava da plate dažbine. Međutim, čini se da organizacije nisu u potpunosti upoznate sa zakonskim obavezama i rješenjima, jer pravni stručnjaci navode da carinsku prijavu popunjava uvoznik, i ne može se reći da iznos zavisi od procjene carinika. Također, pravnici navode da se u pravilu carina i PDV plaćaju odmah, te da nije sasvim jasno o kakvim kašnjenjima govore organizacije. Kako je teško utvrditi šta se dešava u praksi, ova suprotstavljena mišljenja stručnjaka i organizacija koje su imale različita iskustva nam svakako ukazuju na to da je, osim potencijalnih zakonskih izmjena, potrebno obezbijediti jasne i lako razumljive informacije korisnicima i korisnicima, odnosno obveznicima koji dođu u situaciju da trebaju platiti porez, odnosno carinu.

Jedan od primjera kada je bilo potrebno platiti i carinu i PDV je u svom radu imala Mreža mira, koja je dobila veću donaciju knjiga iz inostranstva, te su bili zatečeni zahtjevom da plate carinu i PDV, te špediciju.⁵ Porezi i carine se plaćaju i na medicinsku opremu za osobe sa invaliditetom i poteškoćama u razvoju, što znači da zakon ne prepoznaje potrebe različitih društvenih kategorija.

Kada se radi o humanitarnim organizacijama, one jesu (mogu biti) oslobođene ulaznih carina, ukoliko je u pitanju uvoz robe koja je darovana u humanitarne svrhe i postoji dokument o donaciji za istu. Ipak, humanitarne organizacije navode da moraju pripremiti i dostaviti značajan broj dokumenata, a da proces odlučivanja traje jako dugo i s neizvjesnim ishodom odluke carinskih službenika. Često organizacije ne poznaju pravila, te kada nakon nekoliko godina dobiju zahtjev za plaćanjem carina, nemaju potrebnu dokumentaciju za izuzeće. S obzirom da Zakon o upravnom postupku propisuje rok za svaki postupak od 30 dana za rješavanje, nejasno je zašto se ovaj zakon ne poštuje. Ovako se organizacije nalaze u konstantnoj neizvjesnosti da li će im biti dozvoljeno oslobađanje i u kojem iznosu će platiti troškove carine.

Tokom COVID-19 epidemije, Vijeće ministara je usvojilo odluku na osnovu koje je ukinuto plaćanje poreza i carine na uvezene donacije u obliku medicinske opreme i lijekova za adresiranje COVID-19 zdravstvene krize, ali samo prema javnim institucijama.⁶

Još jedan problem nastaje ukoliko se uvozi roba kupljena od donacija. Udruženje roditelja djece oboljele od raka za provođenje projekta „Moja kosa, tvoja kosa“ trebalo je uvesti opremu za radionicu u kojoj bi se besplatno izrađivale perike za djecu oboljelu od raka. Ovu opremu nije moguće nabaviti u zemlji niti regionu, nego samo kupiti u Njemačkoj. Da bi riješili taj problem, Udruženje je, osim troškova špedicije, moralo platiti razne dažbine da bi uvezli opremu, iako je namjena humanitarnog karaktera, jer su robu kupili novcem darivanim u zemlji, a uvezli je iz inostranstva.

Na kraju, ukoliko je uvezena roba kod koje je utvrđena povreda intelektualnog vlasništva (falsifikati), ista se uništava. Naprimjer, navedeno je da se uništava dosta knjiga ili odjeće s falsificiranim brendovima. Umjesto uništavanja bilo bi društveno korisno pronaći način da se ovakva roba iskoristi u humanitarne svrhe. U tom pogledu, Zakon o autorskim i srodnim pravima bi se trebao izmijeniti i prepoznati ovakvu namjenu. Iako je upitno i komplikovano korištenje ovakve robe, ne samo s pravnog nego i sigurnosnog aspekta u određenim slučajevima, bilo bi korisno ispitati detaljno prakse u drugim državama u pogledu ove problematike i pronaći rješenja koja su društveno korisna.

Evropske i regionalne prakse

Buduće izmjene zakona u oblasti carina su usmjerene ka usaglašavanju sa EU direktivama u ovoj oblasti, te bi zalaganje za izmjene zakona trebalo iskoristiti ove procese.

Prema Globalnom Indeksu okvira za filantropiju (evropsko izdanje) za 2018 godinu⁷, najpovoljnije okruženje za uvoz donacija imaju zemlje EU, kao što su Finska, Holandija, Poljska i Švedska. Većina evropskih zemalja nema ograničenja za slanje i primanje prekograničnih donacija. Zapravo, princip nediskriminacije Evropske unije u vezi sa poreskim tretmanom donacija ustanovio je da prekogranične donacije mogu biti prihvatljive za iste poreske podsticaje ako se pokaže uporedivost između domaćih i stranih, van EU.

Primjer Holandije

- Ne postoje porezi ili slični troškovi koji se odnose na prekogranične donacije u novcu ili u robi.
- Humanitarne organizacije mogu da podnesu zahtjev za povraćaj poreza na dodatu vrijednost (PDV) prilikom izvoza robe. Ovo je relevantno u pogledu donacija u robi za podršku inicijativi u inostranstvu u ostvarivanju ciljeva organizacije.
- Organizacije koje redovno izvoze robu (Medecins Sans Frontieres, naprimjer) mogu da sklope posebne aranžmane sa carinom kako bi olakšale taj proces.

U regionu je najbolje ocijenjena Crna Gora, jer imaju jasan i dosljedan proces slanja donacija u inostranstvo. Nema carina i PDV-a za slanje prekograničnih novčanih i robnih donacija. Pored toga, ne postoji postupak odobravanja slanja dobrotvornih priloga u inostranstvo, osim redovnog finansijskog izvještavanja tj. da donaciju treba evidentirati u knjigovodstvenim izvještajima organizacije.

Potencijalna rješenja

Bilo bi dobro razmotriti ideju da se u saradnji sa institucijama vlasti radi na izmjenama Zakona o carinskoj politici, tako da oslobođenju od carina podliježu sve organizacije civilnog društva koje se bave pitanjima važnim za opće dobro, a ne samo humanitarne organizacije. Važno je također obratiti pažnju da takva oslobođenja obuhvate ne samo direktne robne donacije koje dolaze iz inostranstva, kao što su hrana, lijekovi, odjeća, obuća, sredstva higijene i posteljina, već i uvoz druge robe koja je namijenjena rješavanju pitanja važnih za opće dobro. Ove izmjene bi se mogle voditi dobrim primjerima evropske prakse, koje je potrebno detaljnije i dublje istražiti kako bi se našla rješenja koja su primjenjiva u kontekstu BiH.

U međuvremenu, svakako bi bilo dobro razmotriti kreiranje jasno razumljivog priručnika i/ili uputstva za organizacije, koje bi detaljno i na jednostavan način objasnile procedure, rokove, obaveze organizacija, ali i obaveze relevantnih institucija u procesu uvoza robnih donacija.

Na kraju, treba razmotriti mogućnost sa relevantnim institucijama o uvođenju fokalne tačke za komunikaciju sa pravnim licima koja dobijaju i/ili uvoze robu koja je namijenjena općem dobru, kako bi se na jednostavan i brz način mogle dobiti relevantne informacije i pomoć u facilitiranju procesa uvoza.

2.1.3 Zakon o porezu na dodatu vrijednost (PDV)

Kratki rezime pravne analize

Zakon o porezu na dodatu vrijednost (PDV) važi na nivou Bosne i Hercegovine. PDV se plaća na promet dobara i usluga u BiH kao i na uvoz dobara u BiH. Član 24. Zakona definira niz usluga koje su oslobođene PDV-om, a između ostalih to su i usluge koje pružaju političke, sindikalne, humanitarne, dobrotvorne, i organizacije koje zastupaju interese osoba s invaliditetom, i druge i slične organizacije svojim članovima u skladu s propisima kojima su regulirane te djelatnosti, pod uslovom da takva oslobađanja ne dovode do poremećaja konkurencije na tržištu.

Kod poklanjanja ili doniranja robe, svi PDV obaveznici moraju platiti PDV na doniranu robu. Također, ovo pravilo se odnosi na svaku robu, te donacije hrane također nisu oslobođene od PDV-a. Ukoliko je donacija robe i usluga iz inostranstva, obaveznik plaćanja PDV-a i carine je primalac ^(OB)donacije. Međutim, ukoliko se na robu ne plaća carina, odnosno ako je takva roba oslobođena od plaćanja carine prema članu 207. Zakon o carinskoj politici, u većini slučajeva ne plaća se ni PDV na takvu robu, uz neke izuzetke (član 26. stav 1., tačka 2. Zakona o PDV-u). Ukratko, registrirane humanitarne ili vjerske organizacije mogu se osloboditi plaćanja PDV-a za primitak robe koja zadovoljava osnovne ljudske potrebe, a koja je namijenjena besplatnoj podjeli, za opremu i uredski materijal koji se šalju iz inostranstva besplatno isključivo za obavljanje njihove djelatnosti i za robu za žrtve nesreća, namijenjena za besplatnu podjelu žrtvama elementarnih nepogoda.⁸

Kada je u pitanju roba pred istek roka trajanja, uključujući i hranu, njena vrijednost se može sniziti do 10%, kao vrsta nivelacije vrijednosti robe na njenu nabavnu cijenu. Ovakva sniženja bi morala biti dokumentovana (fakture o nabavci robe s datumima, potvrde o rokovima trajanja, i sl.)

PDV se također mora platiti na robu koja se uvozi sa namjerom da se pokloni odnosno donira u dobrotvorne svrhe, to jest za opće dobro.⁹

Percepcije i primjeri

Plaćanje PDV-a na hranu koja će biti donirana u humanitarne svrhe potrebno je posebno analitički obraditi, dijelom jer je ovo pitanje od izuzetne važnosti u ovom trenutku, a dijelom jer se plaćanje PDV-a na ovakve donacije različito tretira u praksi EU. PDV na donacije u hrani je neophodno ukinuti, čime će se omogućiti korištenje hrane koja je pred istek roka, sigurna je za ljudsku upotrebu, a koja se trenutno baca u velikim količinama. Predstavnice i predstavnici kompanija (proizvođači i distributeri) i organizacija koje sa njima saraduju smatraju da bi kompanije mogle lakše donirati hranu ukoliko bi se ukinula obaveza plaćanja PDV-a na hranu koja je pred istekom roka. Trenutno, velika količina hrane pred istekom roka se baca, odnosno uništava na javnim deponijama, jer se u tom slučaju kompanije oslobode obaveze plaćanja PDV-a na tu uništenu robu. Naime, Pravilnikom o promjeni Zakona o PDV-u je izričito propisano da se na rashod nastao zbog proteka roka trajanja dobara ne plaća PDV, pod uvjetom da je, između ostalog, pri uništenju navedenih dobara prisutan predstavnik Sanitarne inspekcije. Dakle, roba se mora uništiti da bi se smatrala manjkom na koji se ne plaća PDV.

Gotovo svi ispitanice i ispitanici smatraju da je neophodno ukinuti i plaćanje PDV-a na svu robu koja će biti donirana u humanitarne svrhe. Ukoliko se daje donacija u robu, davalac donacije je obavezan platiti PDV. Takav zakonski pristup nije pogodan za razvoj filantropije, jer kompanije, ne samo da gube profit jer doniraju robu koju bi inače prodale, već na to dodatno moraju platiti i porez.

Ispitanice i ispitanici smatraju da posebno treba obratiti pažnju na ukidanje PDV-a na donaciju robe koja se uvozi da bi bila donirana. Naime, ukoliko i budu izuzete od plaćanja carina i uvoznog PDV-a,

humanitarne organizacije moraju platiti PDV ukoliko tu uvezenu robu doniraju drugoj organizaciji, bez obzira da li se radi o javnoj ustanovi (bolnica, škola, muzej, pozorište) ili porodica. Naprimjer, Pomozi.ba je dobio rendgen aparat iz inostranstva koji žele donirati nekoj bolnici. Ukoliko aparat zadrže u svom vlasništvu i daju ga bolnici na revers, nisu obavezni platiti PDV, ali ako ga doniraju i on pređe u vlasništvo bolnice obavezni su platiti PDV. Donacije iz inostranstva prema općinama, odnosno javnim institucijama također nisu izuzete od plaćanja uvoznog PDV-a, PDV-a na donaciju i carina. Nekoliko općina je dobilo donirana vatrogasna vozila iz inostranstva i vozila za djecu s invaliditetom, ali su morale platiti velike iznose za carine i PDV s obzirom da je bila u pitanju veća vrijednost donacije. Izuzetak od ovog pravila napravljen je tokom poplava 2014. godine i tokom COVID-19 epidemije. Odlukom kojom je ukinuta carina na uvoz donirane medicinske opreme i lijekova za adresiranje COVID-19 zdravstvene krize prema javnim institucijama, ukinuto je plaćanje PDV-a odnosno, ukoliko su platile PDV, institucije su imale prava na njegov povrat.

Zakon o PDV-u oslobađa udruženja i fondacije od obaveze plaćanja PDV samo na usluge koje pružaju svojim članovima, pod uslovom da takva oslobađanja ne dovode do poremećaja konkurencije na tržištu.

Iako Zakon ne propisuje plaćanje PDV-a na usluge koje organizacije civilnog društva besplatno obezbjeđuju svojim korisnicima i korisnicima, ispitanice i ispitanici navode da UIO ima stav restriktivnog tumačenja zakona u praksi. U oktobru 2020. godine, Centar za edukaciju i istraživanje Nahla zaprimio je zahtjev od UIO da organizacija plati PDV na besplatne usluge koje pruža svojim korisnicima i korisnicima, a koje su plaćene novcem dobijenim od grantova. Nakon reakcije advokata i šire zajednice civilnog društva u BiH, UIO je odustala od prvobitne namjere, ali je ova problematika ostala pravno nerazriješena. Trenutno, povrat PDV za robu i usluge u okviru projektnih aktivnosti se može ostvariti samo kada postoje potpisani posebni ugovori sa stranim donatorima, kao što je Vlada SAD-a, EU IPA projekti, Češka Republika i još nekoliko zemalja.

Evropske i regionalne prakse

Plaćanje PDV-a na doniranu hranu

Evropska unija ima razvijenu platformu¹⁰ koja se bavi rješavanjem problema bacanja hrane, kako sa aspekta mogućnosti da se ta hrana donira, tako i sa aspekta zaštite okoline u smislu smanjenja štete od procesa uništavanja. U najkraćem, platforma predviđa:

- Cilj: prepoloviti bacanje hrane po glavi stanovnika do 2030. godine.
- Strategija (između drugih mjera) predviđa i dvije ključne aktivnosti:
 - Da se uvedu zakonski obavezni ciljevi za smanjenje bačene hrane do 2023. godine
 - Revizija pravila EU vezano za datum upotrebe (upotrijebiti do i najbolje upotrijebiti do) do kraja 2022.

Kada se radi o globalnim predloženim rješenjima, FAO preporučuje da se uvedu amandmani na zakonski okvir vezan za poreze. Ti amandmani mogu uključivati:

- Oslobađanje obaveze plaćanja PDV-a na donacije hrane
- Obezbjeđivanje poreskih kredita kompanijama koje poklanjaju hranu.

Veliki broj evropskih zemalja je uveo oslobođenja ili potpuna ukidanja obaveze plaćanja PDV-a na poklonjenu hranu. Neki od primjera uključuju:

- Belgija: Oslobođenje PDV-a ako su u pitanju narodne kuhinje ili registrirane organizacije.

- Bugarska: Niz kriterijuma u kojima se PDV smanjuje ili ukida za doniranu hranu.
- Hrvatska: Ukida PDV ako se hrana donira registriranim organizacijama, nije za prodaju i njena vrijednost ne prelazi 2% prihoda donatora.
- Češka Republika: PDV je nula, postoji vodič za primjenu Zakona o PDV-u kada je u pitanju donirana hrana.
- Estonija: PDV na doniranu hranu je nula, ako donator „otpiše“ proizvode kao nemoguće za prodaju.
- Francuska: Donacije hrane organizacijama koje imaju humanitarnu, obrazovnu, socijalnu prirodu ne podliježu PDV-u.

Plaćanje PDV-a na robu koju kupuju organizacije civilnog društva (OCD)

Direktiva Evropske unije o porezu na dodatu vrijednost¹¹ 2006/112/EC ne dozvoljava mogućnost oslobađanja plaćanja PDV-a prilikom nabavke sredstava ili usluga, odnosno ne ostavlja prostor za uvođenje novih izuzetaka u PDV sistem. Razlog je što bi se narušilo osnovno pravilo sistema PDV-a koje podrazumijeva jedinstven tretman svih u ovom sistemu. Izuzimanje od plaćanja PDV-a bi jedan dio sektora stavio u preferencijalni položaj. Preciznije, u boljem položaju bi bili samo oni koji su u postojećem sistemu PDV-a, dok se za organizacije koje nisu u sistemu ništa ne bi promijenilo.

Jedna od opcija koju predlaže Komitet evropskih humanitarnih organizacija je osnivanje kompenzacionog fonda. Osnovni zadatak kompenzacionog fonda bi bio da refundira plaćeni PDV i vrši kontrolu dostavljene dokumentacije za refundaciju sredstava i poslovanja organizacija koje se bave humanitarnim radom. Proces prijave za refundaciju plaćenog poreza podrazumijeva prethodno izvršenu provjeru ili reviziju troškova organizacije, potom dostavljanje detaljnog izvještaja o izvorima finansiranja.

Ovakav fond je prvo osnovan u Danskoj 2007. godine, a potom u Irskoj 2014. godine. O uspješnosti ovog modela govori podatak da je za pet godina ukupan iznos potraživanja povraćaja PDV-a, a posljedično i sredstava koja su iskorištena za opće korisne aktivnosti, porastao sa 3,3 miliona eura na 20 miliona eura, koliko predstavlja ograničenje sredstava kojima fond raspolaže.

Većina fondova koji su formirani na ovakav način, omogućava refundiranje plaćenog PDV-a kada su u pitanju neprofitne organizacije.

Osnivanje kompenzacionog fonda bi unaprijedilo poslovno okruženje neprofitnih organizacija koje se bave filantropskim aktivnostima i povećalo blagostanje svih ljudi koji su direktni ili indirektni korisnici i korisnici ovih usluga kroz uvećanje finansijskih sredstava raspoloživih za humanitarne aktivnosti.

Plaćanja PDV-a na usluge koje pružaju organizacije civilnog društva (OCD)

U Velikoj Britaniji, HMRC (Poreska uprava) je propisala jasne instrukcije kada je u pitanju uplata koju primi organizacija civilnog društva da se smatra grantom i pod tim uslovima je neoporeziva od PDV-a. U slučaju kada se uplata podvodi pod termin usluga, onda taj novac podliježe PDV-u.

U smjernicama su propisani jasni indikatori kada se uplata smatra oporezivom za PDV, a to je u sljedećim slučajevima:

- uplatilac očekuje nešto zauzvrat od strane OCD-a, npr. provedbu istraživanja;
- uplatilac ima pravo da kontroliše kako je novac potrošen;
- ugovor koji se sklapa je poslovnog karaktera, što podrazumijeva da je to profitablina aktivnost i uključuje penale za neizvršavanje usluga;
- u slučaju prekida Ugovora, OCD mora vratiti sredstva ili osigurati kompenzaciju.¹²

Potencijalna rješenja

Kada je u pitanju plaćanje PDV-a na doniranu hranu, potrebno je proučiti primjere dobre prakse iz zemalja Evropske unije, kao i EU platformu, kako bi se osiguralo da su rješenja u skladu sa zahtjevima EU. Dodatno, posmatrajući bh. zakonodavstvo, svakako treba definirati izmjene u Zakonu o porezu na dodatu vrijednost, ali i Zakone o hrani u FBiH i RS (kako bi se precizno definirali pojmovi u vezi sa istekom roka upotrebe i sigurnosti hrane). Također, pravnici savjetuju da se prilagodi Pravilnik o pružanju dovoljno informacija potrošačima o hrani (FBiH i RS).

Ako govorimo o plaćanju PDV-a na robu koju kupuju neprofitne organizacije, a namijenjena je ciljevima općeg dobra, potrebno je razviti prijedloge za uvođenje kompenzacionog fonda, koji bi omogućio refundiranje PDV-a organizacijama pod tačno definiranim uslovima. Kao primjeri se mogu iskoristiti već uvedeni kompenzacioni fondovi u Danskoj i Irskoj, kao i prijedlog kompenzacionog fonda koji je razvijen (mada nije još uvijek usvojen) u Srbiji.

Na kraju, s obzirom da Zakon ne propisuje plaćanje PDV-a na usluge koje neprofitne organizacije pružaju svojim korisnicima i korisnicima, potrebno je u saradnji sa Upravom za indirektno oporezivanje (UIO) raditi na razvijanju uputstva za primjenu ovog Zakona, koje ne bi bilo restriktivno, odnosno koje bi jasno izuzelo neprofitne organizacije od plaćanja PDV-a na usluge koje pružaju besplatno, bez obzira na način na koji se te usluge finansiraju (volonterski, dobijenim donacijama ili dobijenim grantovima za tu namjenu).

2.1.4 Zakoni o udruženjima i fondacijama

Kratki rezime pravne analize

Zakone o udruženjima i fondacijama usvojili su državni nivo, FBiH, RS i Brčko Distrikt BiH. Ovi zakoni su većinom u skladu sa evropskom dobrom praksom. Dva pitanja, međutim, ostaju otvorena: prvo, na državnom nivou i FBiH, fondacije su dužne imati minimalni cenzus od osnivačkog kapitala od cca. 1,000 eura, što nije opravdan zahtjev jer se radi o nečlanskom obliku organizovanja u neprofitne svrhe, koji ne mora da ima osnovnu imovinu. Drugo, u FBiH se na organizacije koje se bave humanitarnim djelatnostima primjenjuju određeni članovi Zakona o humanitarnoj djelatnosti i humanitarnim organizacijama (čiji su ostali članovi stavljeni van Zakona), što unosi zabunu u vezi sa ovim tipom organizacija, posebno jer se u Zakonima o udruženjima i fondacijama ove organizacije ne definišu posebno (što je u skladu sa dobrom praksom).

Percepcije i primjeri

Ispitanice i ispitanici su u više navrata naveli da Zakon o udruženjima i fondacijama na isti način tretira sve vrste organizacija, dok se u drugim zakonima koriste izrazi poput humanitarnih organizacija, koje nisu posebno definisane ovim zakonima.

Neki ispitanice i ispitanici smatraju da je neophodno uvesti izmjene koje će omogućiti registraciju i prepoznavanje specifičnih organizacija, posebice koje djeluju za opće dobro, te da bi izmjenom ili donošenjem novog zakona o udruženjima i fondacijama bilo neophodno zakonski precizno i stimulativno prepoznati rad humanitarnih organizacija. Postoje naznake da se pojavljuju i druga, prihvatljivija rješenja koja bi bila u skladu sa evropskom dobrom praksom, kao što je usvajanje Zakon o donacijama i humanitarnim djelatnostima.

Neki od ispitanika na fokus grupama naveli su i druge prepreke koje se više tiču institucionalnog okvira za rad udruženja i fondacija, naročito fondacija. Više informacija o tim preprekama, kao i primjeri, mogu se naći u poglavlju 3.2.1.

Evropske i regionalne prakse

U većini zemalja Evrope postoje formalna i neformalna udruženja koja se bave radom za opće dobro, ali kako bi organizacije stekle pravo na poreske olakšice neophodno je budu zakonski regulisane. Najpovoljnije zakonsko okruženje za organizacije civilnog društva i fondacije je u zemljama kao što su Norveška, Poljska i Holandija koje po [Globalnom Indexu 2018](#) imaju najveću ocjenu za kategoriju regulisanog zakonskog okruženja za rad filantropskih organizacija.

Norveška

U Norveškoj postoji Registar neprofitnih organizacija, uspostavljen 2009. godine, koji ima za cilj da pojednostavi saradnju između udruženja i institucija pružanjem neophodnih informacija i relevantnih istraživanja. Udruženja, fondacije i nekomercijalna društva sa ograničenom odgovornošću koja samo raspodjeljuju sredstva neprofitnim organizacijama ispunjavaju uslove za registraciju. Registracija je besplatna. Iako registracija nije obavezna, broj registrovanih organizacija se neprekidno povećava jer organizacije stižu uslove za dobijanje fondova od igara na sreću, PDV naknada i druge pogodnosti.

Poljska

U Poljskoj je rad neprofitnih organizacije regulisan Zakonom o udruženjima i Zakonom o fondacijama, jer se prepoznaju dva primarna oblika neprofitnih, nevladinih organizacija: udruženja i fondacije. Poljski zakon dozvoljava pojedincima da kolektivno djeluju preko neregistrovanih grupa ili organizacija. Proces registracije je jasan i dosljedan, a zahtijeva razumnu količinu vremena i sredstava. Udruženja mogu formirati poljski državljani ili stranci koji imaju prebivalište u Poljskoj. Poljski državljani ili stranci koji su punoljetni ili domaća ili strana pravna lica mogu da osnuju fondacije.

Hrvatska

Proces registracije udruženja i fondacija je prilično jednostavan. Imovina je potrebna samo za osnivanje fondacije, jer zakon definira fondaciju kao „imovina trajno dodijeljena da služi nekoj opće korisnoj ili dobrotvornoj svrsi“. Za registraciju udruženja nije potrebna imovina za osnivanje. Registrirane organizacije mogu biti korisnici javnih sredstava, a i sam proces je jednostavan i jeftin. Neregistrirano udruženje se osniva ugovorom između osnivača. Glavna razlika između registriranih i neregistriranih organizacija je da ovi drugi ne mogu biti korisnik javnih sredstava.

Srbija

U Srbiji, udruženja građana, zadužbine i fondacije su u svom radu dužne da poštuju propise koji proističu iz Zakona o udruženjima i Zakona o zadužbinama i fondacijama, kao i Zakon o centralnoj evidenciji stvarnih vlasnika. Ovim zakonima se regulira rad udruženja, zadužbina i fondacija, gdje se jasno definira šta je udruženje, koje su vrste udruženja, proces osnivanja udruženja, zadužbina i fondacija, proces upisa u registar u okviru Agencije za privredne register, kao i brisanja iz registra, zabrana rada udruženja, ali i vizuelni identitet, sjedište ovih organizacija i načini sticanja imovine i drugo. Za udruženja i fondacije koje rade za opće dobro ne postoji uslov neophodne imovine.

Potencijalna rješenja

Svakako treba raditi na ukidanju odredbe Zakona u BiH i FBiH koje propisuju minimalni osnivački kapital za fondacije.

Bilo bi dobro identificirati sve zakone u kojima se koristi termin humanitarna organizacija i u saradnji sa relevantnim institucijama razmotriti rješenje kojim bi se ista pravila primjenjivala na sve vrste neprofitnih organizacija, s obzirom da Zakoni o udruženjima i fondacijama ne razlikuju pojam humanitarne organizacije od ostalih organizacija koje rade za opće dobro.

2.1.5 Zakon o porezu na dohodak

Kratki rezime pravne analize

Zakoni o porezu na dohodak važe na nivou entiteta i Brčko Distrikta BiH i reguliraju oporezivanje fizičkih lica, ali i poduzetnica i poduzetnika (obrti i djelatnosti srodne obrtu, poljoprivreda i šumarstvo, slobodna zanimanja, i druge samostalne djelatnosti).

Kada se radi o olakšicama prilikom davanja donacija, karakteristično je da se u cijeloj BiH te olakšice priznaju samo poduzeticama i poduzetnicima, ali ne i građanima koji nisu poduzetnici a doniraju za opće dobro. U FBiH i Brčko Distriktu BiH, kada su u pitanju poduzetnici, donacije im se priznaju kao poreski priznat rashod do 0,5% prihoda u prethodnoj godini, ali pod uslovom da su date udruženjima i drugima licima koja obavljaju djelatnost u skladu sa posebnim propisima u kulturne, odgojno-obrazovne, naučne, zdravstvene, humanitarne, sportske i vjerske svrhe. U RS-u, ovakav poreski priznat rashod iznosi 2%, te zakon ne ograničava svrhu donacije, odnosno prijemnika donacije.

Kada se radi o primanju donacija, u FBiH pojedinci plaćaju porez na sve donacije koje prime od nekog fizičkog ili pravnog lica, izuzev za organizovanu socijalnu pomoć, donacije koje su date za zdravstvene potrebe, uključujući i ortopedsku pomagala i donacije u novcu i robi koje se daju kao nadoknada za pretrpljenu štetu nastalu usljed elementarnih nepogoda. Kada su u pitanju takve donacije iz inostranstva, direktno ili putem crowdfunding platformi, priznate su samo ako su uplaćene na poseban bankovni račun otvoren za humanitarne svrhe. U RS-u pojedinci ne plaćaju porez na organizovanu humanitarnu i socijalnu pomoć, kao i pomoć u slučaju elementarnih nepogoda koje poslodavac isplaćuje radniku u visini do najviše tri prosječne neto plate, porez na poklon do ukupne vrijednosti od 10.000 KM, dok u Brčko Distriktu BiH zakon kao neoporezivu predviđa socijalnu pomoć, ali i naknadu štete uslijed elementarnih nepogoda. U sve tri navedena nivoa vlasti pojedinci nisu obavezni plaćati poreze na stipendije pod uslovom da ne iznose više od 75% prosječne mjesečne neto plate.

Percepcije i primjeri

Kada je u pitanju Zakon o porezu na dohodak, učesnice i učesnici istraživanja ukazuju na dvije vrste problema, zavisno od toga da li su davaoci ili primaoci donacija. Učesnice i učesnici zapravo smatraju da je **nejasno filantropsko djelovanje pojedinaca i kao davaoca i kao primaoca donacija.**

U prvom slučaju, u pogledu poteškoća koje učesnice i učesnici ankete¹³ naglašavaju kada su u pitanju lične donacije, najčešće se navodi nedostatak prakse izdavanja priznanice za datu donaciju, te nemogućnost dobivanja poreskih odbitaka za donacije u općedruštvenu korist. Pojedinci ne mogu donirati sredstva prema različitim organizacijama direktno putem njihovih web stranica s obzirom da većina banaka nije prepoznala ovu potrebu i pružila ovu vrstu usluge (što u praksi znači da organizacije, zavisno od toga kod koje banke imaju račun, mogu ili ne mogu aktivirati ovu uslugu i primati donacije).

Dalje, poreske olakšice ili odbitke ne može ostvariti svako fizičko lice, jer oni koji ostvaruju dohodak od nesamostalne djelatnosti (u radnom su odnosu) ne mogu umanjiti svoju poresku obavezu na ime poreza na dohodak za date donacije. Također, fizička lica koja ostvaruju dohodak od samostalne djelatnosti ne smatraju da je značajno motivirajući procenat poreski priznatog rashoda za date donacije od 0,5%.

Kada je u pitanju primanje donacija, postoji više aspekata. Pojedinci su oslobođeni od plaćanja poreza na dohodak na donacije ukoliko su donacije primili u svrhu zdravstvenih potreba, kao naknadu u slučaju štete zbog elementarnih nepogoda, stipendija u određenom iznosu ili pojedinci spadaju u socijalno ugrožene kategorije, ili kao što je regulisano u Republici Srpskoj, ako je riječ o primanjima po osnovu organizirane humanitarne i socijalne pomoći.¹⁴ Dakle, svi drugi primatelji donacije bi morali platiti porez na dohodak, jer bi se takva primanja smatrala oporezivim dohotkom na koji se plaća porez. Fondacija Tuzlanske zajednice je izdvajala sredstva za mlade koji žele pokrenuti sopstveni biznis, te su morali platiti porez na dohodak u ime mladih koji su primili te donacije, jer mlade osobe nisu imale registriran poslovni subjekt niti su spadale u socijalno ugrožene kategorija društva.¹⁵

Kao i sa donacijama u novcu, slična je situacija i s donacijom robe pojedincima, naprimjer računara, smatraju ispitanice i ispitanici koji su imali ovo iskustvo. Naime, svaka donacija u robi koju pojedinac zaprimi je u pravilu oporeziva, osim ako je riječ o poklonu do vrijednosti od 10.000 KM na godišnjem nivou (Republika Srpska). U FBiH je nejasno da li se plaća porez na dohodak na poklone koji su manje vrijednosti na koju se prema kantonalnim zakonima ne plaća porez na poklon (npr. niže od 2.000 KM ili 5.000 KM u ovisnosti od kantona), s obzirom da je Zakonom o porezu na dohodak propisano da se porez na dohodak ne plaća na poklone na koje se porez plaća prema drugim federalnim ili kantonalnim propisima. Ukoliko donaciju prima fizičko lice koje nema stalni radni odnos, cjelokupan iznos donacije je oporeziv sa 10%, a ukoliko je pak fizičko lice koje je primalac donacije u stalnom radnom odnosu, obračunava se puni iznos svih poreza i doprinosa, jer se to smatra koristi radnika koja je izjednačena sa primanjima po osnovu plaće u pogledu poreskog tretmana.

Ispitanice i ispitanici su također naveli i da problem nastaje kada fizička lica obavljaju humanitarni rad ili se bave djelatnošću za opće dobro, ali ako primaju donacije na svoj lični račun, to se tretira kao prihod a ne kao donacija, te su dužni platiti porez na dohodak. Nedavna optužnica protiv gospođe koja je prikupljala donacije za napuštene pse na svoj lični račun, od strane Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu zbog utaje poreza ukazuje na ovaj problem¹⁶. S obzirom da je jako teško zakonski regulirati ovakve slučajeve, neophodno je educirati građane kako ne bi dolazili u situacije da, zbog neznanja ili nepoznavanja propisa, potencijalno mogu učestvovati u poreskoj utaji.

Ispitanice i ispitanici vjeruju da je ovu regulativu neophodno zakonski izmijeniti, te donacije koje se daju u fizičkim licima za svrhe obrazovanja, društvenog poduzetništva i slično tretirati kao poreski neutralne, kao i proširiti kategorije socijalnih i drugih davanja (migranti/osobe u pokretu, tražitelji azila, životinje, ulaganja u talente – novac pojedincu za takmičenje, doktorat, i slično).

Evropske i regionalne prakse

Skoro sve države članice EU odobravaju fizičkim licima poreske podsticaje za donacije neprofitnim organizacijama, pod uslovom da su ispunjeni određeni zahtjevi koji su propisani nacionalnim poreskim zakonom pojedine zemlje. U tehničkom smislu, **najuobičajeniji** među takvim **podsticajima je odbitak poreza**. Mnoge države članice primjenjuju ograničenje ili gornju vrijednost do koje se donacije mogu odbiti.

Tako, naprimjer, **Austrija** daje olakšice u visini do 10% oporezivog prihoda, **Belgija** samo novčane donacije (iznad 40%), uz izuzetak umjetničkih djela koja se doniraju muzejima: do 5% prihoda ili 500.000 €, **Bugarska** do 65% ukupnog prihoda, **Kipar** cjelokupnog iznosa donacije – pod određenim uslovima; **Njemačka** do 20% godišnjeg oporezivog prihoda itd.¹⁷

Hrvatska u svom zakonodavnom sistemu propisuje poreske olakšice za sva fizička lica, nezavisno od izvora dohotka prema [Zakonu o porezu na dohodak](#). **Poreska olakšica je propisana za** uvećanje ličnog odbitka do visine **2% prihoda** za koje je u prethodnoj godini podnesena godišnja poreska prijava i utvrđen godišnji porez na dohodak. **Uslovi za ostvarenje poreske olakšice:** 1. doniranje u kulturne, obrazovne, naučne, zdravstvene, humanitarne, sportske i vjerske svrhe; 2. doniranje dato u novcu ili robi; 3. doniranje dato udruženjima ili drugim licima koje obavljaju djelatnosti u skladu sa navedenim svrhama u koje se donira. U Hrvatskoj **poduzetnici davaoci donacija fizičkim osobama moraju voditi brigu i o Pravilniku o porezu na dohodak**, Zakona o porezu na dohodak.

Sjeverna Makedonija u svom zakonodavnom sistemu također propisuje poreske olakšice za **fizička lica koja doniraju**. **Poreska olakšice koje su propisane:** umanjenje neplaćenog poreza na dohodak ili povraćaj plaćenog poreza na dohodak utvrđenog na osnovu godišnje poreske prijave i to **u visini donacije, ali ne više od 20% iznosa godišnjeg poreza na dohodak, i ne više od 24.000 denara**.

Potencijalna rješenja

Uvođenje poreskih olakšica za fizička lica koja daruju za opće dobro bi svakako povoljno djelovalo na razvoj filantropije u BiH. U tom smislu, bilo bi potrebno da tim stručnjaka razradi potencijalna rješenja koja bi omogućila uvođenje olakšica koja bi se odnosila na sva fizička lica, a ne samo poduzetnice i poduzetnike. Također, neophodno je edukovati fizička lica na koji način se poreska olakšice mogu ostvariti, s obzirom da bi to vjerovatno zahtijevalo podnošenje poreskih prijava ili zahtjeva za povrat plaćenog poreza na dohodak, koju većina fizičkih lica u radnom odnosu nisu obavezna da podnose.

U slučaju da se nađe adekvatno rješenje, uvođenje ovih olakšica za fizička lica značilo bi promjenu Zakona o porezu na dohodak (FBiH, RS, Brčko Distrikt BiH, kao i promjenu Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak (FBiH i BD). Također, potrebno je razmotriti u svakom od entiteta, odnosno Brčko Distriktu BiH, listu dozvoljenih oslobađanja od poreza u slučajevima kada fizička lica primaju donacije. Iz niza primjera je jasno da se te liste moraju detaljno pregledati i adekvatno prilagoditi različitim situacijama, posebno kada se radi o definiranju socijalno ugroženih lica, ili primanju donacija koje se daju pripadnicima ranjivih grupa, a namijenjene su poboljšanju njihovog socio-ekonomskog položaja.

2.1.6 Zakon o porezu na dobit

Kratki rezime pravne analize

Zakoni o porezu na dobit su usvojili entiteti i Brčko Distrikt BiH kojim oslobađaju fondacije, udruženja, humanitarne organizacije i druga pravna lica registrirana za obavljanje neprofitne djelatnosti od poreza na dobit ako ostvaruju svoje prihode iz javnih fondova, na osnovu sponzorstva ili donacija u novcu i naturi, članarina, naknada kao i prihoda od prodaje ili prijenosa dobara, osim dobara koja se koriste za obavljanje djelatnosti na tržišnom osnovu. U slučaju da ove organizacije ipak obavljaju neku tržišnu djelatnost, te ostvaruju i druge prihode sa tržišta, na takve prihode su obavezne platiti porez na dobit. U Brčko Distriktu BiH, ove organizacije podliježu plaćanju poreza na dobit ukoliko obavljaju djelatnost koja nije u vezi sa ciljevima zbog kojih su osnovane.

Kada se radi o pravnim licima koja daju donacije, poreski će im biti priznati rashodi do 3% u oba entiteta ukupnih prihoda u tekućoj poreskoj godini, ali pod uslovom da su date u tačno određene svrhe koje su zakonom propisane (humanitarne, kulturne, obrazovne, sportske svrhe). Međutim, u FBiH donacija je poreski priznata samo ako se daje pravnom licu koji nije obveznik poreza na dobit ili fizičkom licu koje nema nikakvih primanja.

Percepcije i primjeri

Neki od ispitanika smatraju da poslovni sektor nije motiviran na značajna davanja zbog niskog procenta poreski priznatog rashoda po osnovu donacija (najviše do 3% od ukupnog prihoda se smatra poreski priznatim rashodom).

Dalje, iz navednih primjera iz prakse proizlazi da kompanije nisu u potpunosti informisane kako ostvariti ovu beneficiju i traže informacije od institucija koje su često nedostupne. Time se češće koriste druge vrste ugovora, recimo potpisuju se ugovori o sponzorstvima kako bi se prevazišle pravne prepreke, a istovremeno su kompanije mogle da doniraju svoja sredstva.

Zanimljiva ideja sa fokus grupa je da bi kompanije koje doprinose sistemu punjenja robnih rezervi mogle biti oslobođene određenih dažbina ili dobiti određene poreske olakšice s obzirom da bi se robne rezerve mogle koristiti kada se dese poremećaji na tržištima kao pomoć socijalno ugroženim kategorijama društva. Javne institucije bi trebale da pošalju zahtjev prema kompanijama, s tim da bi se ovakve poreske olakšice trebale definirati u zakonima na dobit. Ovo međutim može biti upitno jer stavlja u povlašćen položaj one kompanije koje mogu „puniti“ robne rezerve u odnosu na druge kompanije na tržištu.

Evropske i regionalne prakse

Poreske olakšice za pravna lica se definiraju poreskim zakonima na nivou svake zemlje. Većina evropskih zemalja ima regulisane poreske olakšice za pravna lica. Neki od primjera¹⁸ uključuju:

Belgija: Poreske olakšice su predviđene do 60% vrednosti donacija u toku godine, koje ne prelaze 5% ukupnog godišnjeg prihoda odnosno do maksimalnih 500.000 EUR.

Njemačka: Kompanije i pojedinci imaju slične poreske olakšice u Njemačkoj, što znači da oni mogu odbiti iznos donacija do 20% ukupnog godišnjeg dohotka/dobiti ostvarenog u prethodnoj godini.

Bugarska: Poreske olakšice su predviđene do 10% vrijednosti dobiti prije oporezivanja za neprofitne organizacije. Specijalne poreske olakšice odobravaju se za donacije dodijeljene u skladu sa Zakonom o mecenaštvu (do 15% vrijednosti dobiti prije oporezivanja), do 50% vrijednosti dobiti prije oporezivanja ukoliko su dodijeljene centralnom Fondu za tretman djece i Fondu za pomoć u reprodukciji, kao i do 65% od vrijednosti ukupnog prihoda ukoliko su donacije u vidu kompjuterske i druge IT opreme dodijeljene bugarskim školama i univerzitetima.

Srbija: Priznaje se kao poreski rashod do 5% ukupnog godišnjeg prihoda ostvarenog u prethodnoj godini. Dodatno, na inicijativu Koalicije za dobročinstvo, Poreska Uprava je izdala Uputstvo za ostvarivanje poreskih olakšica za donatore koje upućuje potencijalne donatore na procedure, regulativu i daje odgovore na praktična pitanja u vezi sa ovom poreskom olakšicom koja je definisana u okviru člana 15. Zakona o porezu na dobit pravnih lica.

Crna Gora: Priznaje se kao poreski rashod do 3,5% ukupnog godišnjeg prihoda ostvarenog u prethodnoj godini. Hrvatska priznaje do 2% ukupnog godišnjeg prihoda ostvarenog u prethodnoj godini.

Potencijalna rješenja

S obzirom da većina evropskih zemalja, pa i zemalja u regionu, daje više poreske olakšice za pravna lica, bilo bi dobro zastupati za povećanje poreskih olakšica kako bi se dodatno motivisale kompanije da doniraju za opće dobro. U tom smislu kroz saradnju sa relevantnim institucijama u svakom entitetu i Brčko Distriktu BiH, treba ispitati koje su mogućnosti za podizanje stepena poreskih olakšica i primjeniti izmjene u Zakonima o porezu na dobit (FBiH, RS, Brčko Distrikt), kao i Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit (FBiH i Brčko Distrikt).

Dodatno, treba razmotriti mogućnost da relevantne institucije u saradnji sa poslovnim sektorom i neprofitnim organizacijama pripreme uputstva o korištenju poreskih olakšica, a koja bi pojasnila zakonske odredbe i navela sva pravila i procedure koje se moraju poštovati prilikom dodjele donacija. Takva uputstva bi onda bila obavezujuća za sve nivoe poreske administracije, te ne bi dolazilo do slučajeva u kojima kompanije (davaoci) ne znaju kako da primjene zakon, ili da dobijaju različite vrste objašnjenja od strane lokalnih odijeljenja poreskih uprava.

2.1.7 Zakon o volontiranju

Kratki rezime pravne analize

Entiteti i Distrikt Brčko usvojili su zakone o volontiranju. Organizacije koje žele angažovati volontere trebaju se prijaviti kod Ministarstva pravde FBiH ili Volonterske službe RS-a kao volonterska tačka i potom prijavljuju kod istih institucija svoje volontere. Te institucije izdaju volonterske iskaznice za registrirane volontere i prema njima se moraju podnositi izvještaji o vrsti posla i koliko sati volonterke i volonteri rade. Novi volonterke i volonteri moraju se registrirati, a oni koji više nisu angažirani moraju se odjaviti. Ugovorima o volontiranju za volontere se može osigurati mala naknada koja nije oporeziva kako bi se pokrili njihovi osnovni troškovi (prijevoz, hrana, telefon itd.) zavisno od uslova volontiranja. Entitetski zakoni o volontiranju imaju za cilj zaštititi volontere definirajući šta volontiranje podrazumijeva, kao i pod kojim uslovima i slično. Iz tog razloga, volontiranje isključuje rad u poslovnom sektoru.

Percepcije i primjeri

Prema tvrdnjama ispitanica i ispitanika, postoji nerazumijevanje Zakona o volontiranju, a ugovor o volontiranju¹⁹ je još uvijek nepoznanica u praksi zbog toga što organizacije i kompanije koje žele angažovati volontere ne poznaju dovoljno zakonske odredbe. Organizacije civilnog društva nalaze se često u nedoumici da li sa volonterkama i volonterima potpisati ugovore o volontiranju, stipendiranju ili ugovor o djelu ili radu na određeno kako bi se najbolje ispoštovale prava, obaveze i interesi obje ugovorne strane. Ispitanice i ispitanici tvrde da je nejasno koje koristi ugovor o volontiranju nudi u odnosu na ostale spomenute ugovore. Shodno tome, volontiranje po osnovu ovih zakona nije značajno zaživjelo u praksi. Udruženja, fondacije i javne institucije nedovoljno poznaju zakone i općenito mogućnost volonterskog angažmana. Institut za razvoj mladih KULT pokrenuo je platformu volontiraj.ba putem koje nastoji promovirati korporativno volontiranje kroz proces povezivanja organizacija i društava. Korporativno volontiranje je regulisano zakonom na način da je predviđeno plaćeno odsustvo zaposlenicima u svrhu volontiranja.

Neki od ispitanika su naveli da zakoni o volontiranju uključuju dosta administracije, te da dugo vremena Zakon o volontiranju u Federaciji BiH nije bio funkcionalan. Predstavnice i predstavnici Instituta za razvoj mladih KULT, organizacija koja je dugo radila u ovoj oblasti, smatraju da zakonska rješenja nisu loša, ali da je neophodno raditi na boljoj primjeni i promociji zakona (naprimjer, kroz dodjelu nagrada za najbolje volontere i slično). Pravila oko priznavanja radnog iskustva na osnovu dugoročnog volonterskog rada (240 sati u roku od 3 mjeseca) nisu jasno definisana. Pored ovih osnovnih uslova, ovakvi volonterke i volonteri bi trebali imati potpisane ugovore o volontiranju i biti akreditovani u ministarstvima. Međutim, ovi registri ne ažuriraju se redovno i nejasno je kako bi se takvo radno iskustvo moglo validirati. Također, udruženja kada angažuju volontere iz inostranstva koji dolaze preko Evropskog volonterskog servisa (EVS) ponekad su predmet dodatnih poreskih provjera jer, po pravilima EVS-a, volonterkama i volonterima se mora obezbijediti smještaj (često iznajmiti stan i sl.) i platiti putni troškovi koji poreskim organima djeluju visoko i nejasno je zašto se plaćaju volonterkama i volonterima.

Evropske i regionalne prakse

Zemlje članice Evropske unije počele su pravno da regulišu volontiranje početkom devedesetih godina prošlog vijeka. Propisi iz ovog domena u isključivoj su zakonodavnoj nadležnosti zemalja-članica, ali i EU drugim mjerama javnih politika aktivno podržava volonterstvo.

EU izdvaja značajna finansijska sredstva za programe koji promovišu volontiranje. Pored toga, postoje brojne inicijative za uvođenje volontiranja u druge javne politike EU, kao što je, naprimjer, strategija o društvenoj odgovornosti preduzeća. Indikativni podaci objavljeni u prvoj sveobuhvatnoj studiji o stanju volontiranja u zemljama EU iz 2010. godine, ukazuju da je između 92 i 94 miliona građana EU uključeno u neke oblike volonterskih aktivnosti. Ova studija ukazuje da korporativno volontiranje predstavlja sve značajniji oblik volontiranja. Pravne prepreke koje postoje u tom pogledu prevazilaze se raznim modelima javno-privatnog partnerstva između privrednih društava i volonterskih organizacija, kao što je to slučaj u Velikoj Britaniji, Poljskoj, Estoniji, na Kipru i u Luksemburgu. Porast značaja korporativnog volontiranja korespondira i sa novim (širim) konceptom EU o društveno odgovornom poslovanju. U pojedinim zemljama kao što je, naprimjer, Malta, privredna društva razvijaju posebne mehanizme podrške (support scheme) za svoje zaposlene koji žele da volontiraju.²⁰

U posljednjih desetak godina, propisi o volontiranju usvojeni su i u zemljama u regionu. Zakoni o volontiranju doneseni su u Bosni i Hercegovini (na entitetskom nivou i u Brčko Distriktu BiH), Crnoj Gori, Hrvatskoj, Makedoniji i Srbiji. Uporedna analiza zakona o volontiranju u regionu pokazuje da se volontiranje više tretira kao dio radno pravnog odnosa, nego kao participacija građana, odnosno dobrovoljno ulaganje vremena i vještina u općekorisne svrhe, tako da se čini da bi zemlje u regionu generalno trebalo da koriste primjere dobre prakse iz Evropske Unije i primjenjuju drugačija rješenja.

Potencijalna rješenja

U saradnji sa organizacijama koje se već bave ovim zakonom, potrebno je tačno identificirati članove zakona koji otežavaju volontiranje i pripremiti prijedloge izmjena ugledajući se na pozitivne prakse zemalja Evropske unije.

U međuvremenu, bilo bi dobro kreirati i izdati jasno uputstvo za primjenu postojećih zakona o volontiranju, u kojem bi se razumljivim i jednostavnim jezikom objasnila pravila i procedure vezana za primjenu zakona, a posebno formulisanje ugovora o volontiranju, te objasniti prednosti i mane ugovora o volontiranju naspram drugih potencijalnih ugovora koji se mogu potpisivati sa potencijalnim volonterima i volonterima.

2.1.8 Zakon o porezu na promet nepokretnosti, poklon i naslijeđe

Kratki rezime pravne analize

U Bosni i Hercegovini na snazi je 21 zakon koji uređuju oblast poreza na promet nepokretnosti, na poklone i naslijeđe na različitim nivoima vlasti, odnosno na nivou Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, dok je u Federaciji BiH ova poreska oblast u kantonalnoj nadležnosti. U pravilu, organizacije civilnog društva nisu oslobođene plaćanja poreza na promet ili poklon, tako da u slučaju poklanjanja nekretnine u većini slučajeva bi bilo nužno platiti porez na promet nepokretnosti.

Percepcije i primjeri

Oslobađanje od poreza na poklon nekretnina, odnosno na promet nekretnina bi stimulirao ove vrste donacija. Ispitanice i ispitanici su također naveli da su iskustva iz Češke korisna u ovom pogledu jer zakon u ovoj zemlji propisuje da ako neko ne koristi određenu imovinu može je dati u zadužbinu za opće dobro za fondacije bez plaćanja poreza.

Potencijalna rješenja

U pravilu, nevladine organizacije nisu oslobođene plaćanja poreza na promet ili poklon, tako da u slučaju poklanjanja nekretnine u većini slučajeva bi bilo nužno platiti porez na promet nepokretnosti. Ipak, imajući u vidu da bi organizacije civilnog društva takve nekretnine često koristile u javnom interesu, bitno je razmotriti pod kojim uslovima bi i organizacije civilnog društva ostvarile pravo na oslobađanje od plaćanja poreza.

Dakle, da bi se poboljšao filantropski okvir, potrebno je da i ostale organizacije civilnog društva, osim onih koje se bave humanitarnim djelatnostima, budu prepoznate u pogledu poreskih oslobađanja, te je potrebno razmotriti da se organizacije koje se pretežno bave humanitarnom djelatnošću, oslobode plaćanja poreza na promet nekretnina.

2.1.9 Zakon o igrama na sreću

Kratki rezime pravne analize

Zakoni o igrama na sreću usvojeni su na entitetskom nivou. Prihodi nastali od naknada od igara na sreću pripadaju entitetima koja dio tih sredstava (u različitim procentima – u RS 20%, u FBiH nešto 50%) daju u humanitarne svrhe. Iznosi i postupci izdvajanja, odnosno doniranja u humanitarne svrhe su različiti. U FBiH je propisano da se 6% od nagradnog fonda za nagradne igre i konkurse koji nisu igre na sreću mora unaprijed uplatiti na račun četiri organizacije koje su unaprijed definisane. Svrhe za koje organizacije mogu dobiti sredstva iz ovih fondova su različite u svakom od entiteta.

Percepcije i primjeri

Ispitanice i ispitanici navode da se Zakoni o igrama na sreću ne primjenjuju adekvatno u dobrotvorne svrhe, te da nije transparentan proces odabira organizacija kojima se dodjeljuju sredstva iz ovih fondova. Sam proces apliciranja za ovaj fond je komplikovan, opsežan i dug i često se provodi sa zakašnjenjem. Inače, zakon ima dobru intenciju u pogledu prikupljanja sredstava za humanitarne svrhe, ali je neophodno adresirati navedene probleme kako bi se osigurala njegova efikasnost.

Posebno, u FBiH su četiri organizacije/udruženja definisana kao primaoci (i to uplatama unaprijed) podrške od priređivanja nagradnih igara (koje se ne smatraju igrama na sreću). Sve druge organizacije sa sličnim djelokrugom aktivnosti apliciraju i izvještavaju na osnovu redovnog poziva za raspodjelu sredstava od igara na sreću.

Evropske i regionalne prakse

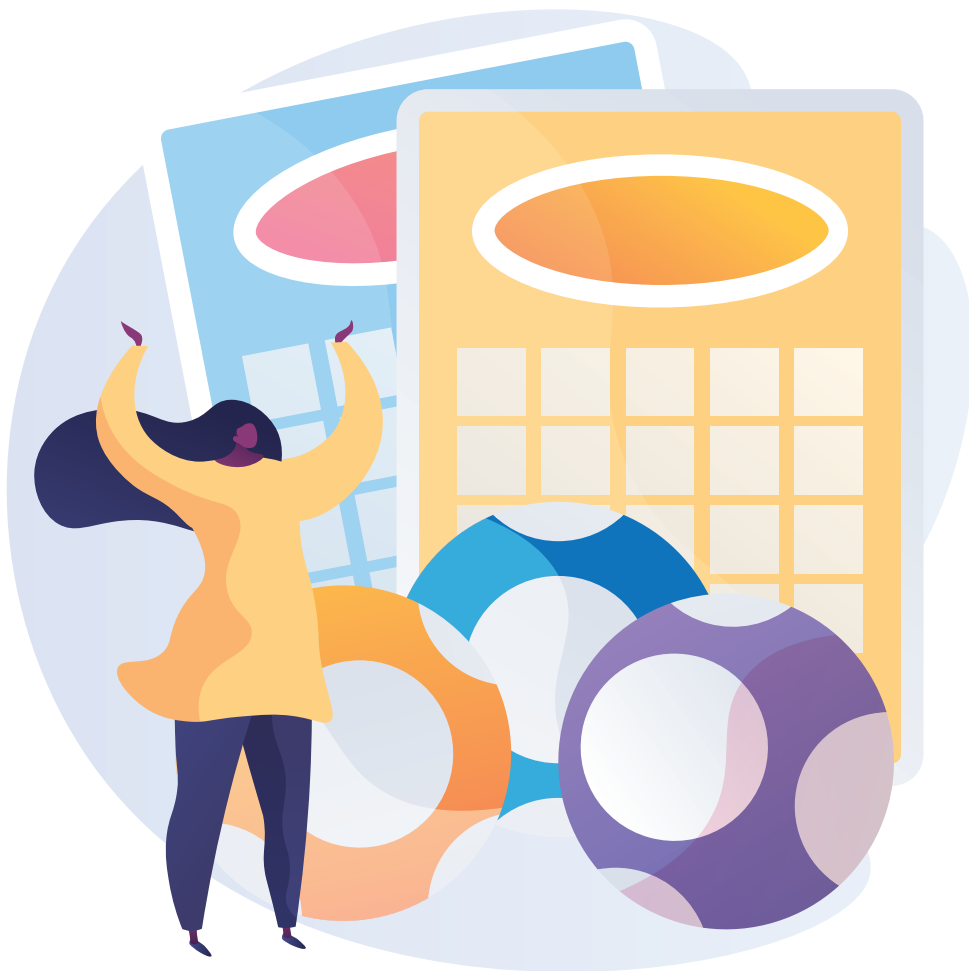
Evropske zemlje imaju različite prakse kada se radi o upotrebi sredstava dobijenih od igara na sreću, neki od pozitivnih primjera su:

Holandija je u posljednjih 50 godina kreirala načine da podrže organizacije civilnog društva. Najveća Holadska dobrotvorna lutrija podržava više od 90 organizacija u oblastima prirode i životne sredine, razvojne saradnje, ljudskih prava i socijalne kohezije, a preko 50% ukupnog iznosa uplaćenog u Lutriju dodjeljuje se u dobrotvorne svrhe.

Irska nacionalna lutrija u ime Vlade prikuplja sredstva za dobrotvorne svrhe, a 32% prihoda je raspoređenih u dobrotvorne svrhe. Lutrijom upravlja Premier Lotteries Ireland (PLI) pod rukovodstvom ministra finansija.

Nacionalnu lutriju Ujedinjenog Kraljevstva nadgleda Nacionalna komisija za lutriju, a 28% prihoda raspoređuje se u dobrotvorne svrhe u različite kategorije. Sredstva iz Nacionalne Lutrije predstavljaju značajan izvor prihoda za neprofitni sektor u Velikoj Britaniji.

U Hrvatskoj se prihod od hrvatske državne lutrije koristi za podršku programima i projektima OCD-a. Prihodi se distribuiraju kroz nekoliko vladinih tijela i Nacionalnu zakladu za razvoj civilnoga društva. Prema zakonu, 50% prihoda od lutrije dodjeljuje se za programe prema kriterijumima utvrđenim u uredbi koju izdaje Vlada svake godine.

Potencijalna rješenja

Bilo bi dobro raditi na izmjeni Zakona o igrama na sreću (FBiH i RS) odnosno Zakona o igrama na sreću i zabavnim igrama (Brčko Distrikt) tako da se jasno odvoji procenat prihoda koji se dodjeljuje organizacijama koje rade za opće dobro. Dodatno, trebalo bi u sva tri Zakona, odnosno podzakonskim aktima regulisati jasne procedure za načine za dodjelu ovih sredstava (za objavljivanje konkursa za dobijanje sredstava iz ovih fondova, kriterija koji se primjenjuju i slično). Također, u saradnji i dijalogu sa relevantnim institucijama bilo bi dobro da se razmotri moguće proširivanje svrha za koje je moguće dodijeliti sredstva iz ovih fondova, tako da sve neprofitne organizacije koje se bave pitanjima od općeg dobra, a nisu navedene kao takve u sadašnjem zakonodavnom rješenju, imaju pravo prijave pod jednakim uslovima. Na kraju, posebno bi bilo važno ustanoviti procedure koje će omogućiti maksimalnu transparentnost dodjele i potrošnje ovih sredstava.

2.1.10 Zakoni o unutrašnjem platnom prometu

Kratki rezime pravne analize

Online donacije suštinski predstavljaju e-commerce usluge. Da bi pružale ove usluge, pravna lica moraju za to biti registrovana u BiH. Trenutno, e-commerce usluge pružaju: a) banke i b) pružaoci e-platnih usluga (e-payment service providers), privatne IT kompanije koje imaju napredna tehnička rješenja što se nadograđuju nad i u saradnji sa rješenjima banaka. Globalno poznati e-platni servisi – PayPal i Stripe – nisu, nažalost, dostupni u BiH kao servisi preko kojih bi organizacije mogle da prikupljaju online donacije, jer nisu registrovani u BiH. Međutim, Monri WebPay je registrovan u BiH i ostalim zemljama regiona, i u saradnji sa Unicredit bankom nude takve usluge. Fondacija tuzlanske zajednice koristi taj sistem za svoju Doniraj.ba platformu. Također, neke banke nude e-commerce usluge za svoje odabrane klijente. Tako Intensa Sanpaolo banka d.d. pruža te usluge Pomozi.ba za njihovu platformu za online donacije. Važno je naglasiti da se ova regulativa odnosi na pravna lica, te ukoliko pojedinci koriste PayPal na svoje ime i tako skupljaju donacije, iste će biti oporezovane po osnovu Zakona o porezu na dohodak.

Percepcije i primjeri

Ispitanice i ispitanici smatraju da je prikupljanje sredstava i plaćanje putem interneta nejasno. Društvene mreže, posebno Facebook, postale su popularni online alati za skupljanje donacija u posljednje vrijeme ali nisu dozvoljeni korisnicima i korisnicima registrovnim u BiH. Plaćanje se ne može obavljati preko PayPal aplikacije. Naime, pravna lica u BiH ne mogu imati PayPal račune jer Paypal, ne samo da nije registrovana u BiH, već i nije ovlaštena za obavljanje unutrašnjeg prometa. Ispitanice i ispitanici dalje navode da vjeruju da zbog nemogućnosti korištenja ovih alata, BiH ostaje isključena iz svjetskog protoka novca i nema priliku za značajnija prikupljanja donacija iz međunarodnih izvora putem online alata, posebno od strane bh. dijaspore koju su ispitanice i ispitanici u istraživanju naveli kao zainteresirane donatore.

Potencijalna rješenja

Detaljnije istraživanje ove problematike ukazuje na činjenicu da banke i drugi pružaoci e-platnih usluga ne nude ove usluge zbog nerazvijenosti tržišta, kao i zbog nedovoljnog poznavanja rada neprofitnog sektora i straha od mogućih zloupotreba. Monri – kompanija koja nudi usluge online plaćanja – trenutno zagovara na kreiranju rješenja za prikupljanje online donacija putem e-commerce alata u BiH. Radi jačanja svijesti o mogućnostima online doniranja potrebna je saradnja sa Agencijom za bankarstvo, ministarstvima finansija i nekoliko vodećih banaka u BiH.

Također, korištenje POS aparata bilo bi vrlo korisno uvesti za crowdfunding akcije na terenu²¹, te je potrebno razmotriti korištenje ove e-commerce metode u humanitarne svrhe, jer je sada nejasno da li se i kako mogu koristiti u BiH u ovu svrhu.

U tom smislu, treba raditi na kreiranju jasnih uputstava tako da organizacije znaju šta je dozvoljeno, a šta ne, dok sa druge strane treba raditi na rješavanju identifikovanih problema u saradnji sva tri sektora (institucije, banke i neprofitne organizacije), kako bi se podstaklo rješenje koje će olakšati doniranje i primanje donacija elektronskim putem.

2.1.11 Zakon o deviznom poslovanju

U Bosni i Hercegovini devizno poslovanje regulisano je na nivou entiteta i Brčko Distrikta BiH. Ovi zakoni su ujednačeni kada su u pitanju definicije tekućeg posla i jednostranog prenosa imovine. Donacije, međutim, nisu uopće obuhvaćene definicijom tekućeg posla, dok su jednostrani prenosi imovine prepoznati kao kapitalni poslovi, ali samo od strane fizičkog lica ka fizičkom licu.

Prema tome, s obzirom da donacije iz/ka inostranstvu nisu prepoznate ni kao tekući ni kao kapitalni posao, postavlja se pitanje da li su one dopuštene, te da li su dopušteni prenosi iz inostranstva i obrnuto između pravnih lica ili pravnog i fizičkog lica na ime donacija (cross-border philanthropy ili prekogranična filantropija).

Kada se uplate vrše iz inostranstva, transakcije koje se vrše putem institucija elektronskog novca se u praksi vrlo često ipak mogu izvršiti u BiH (što ovisi od konkretne banke u BiH koja provodi transakciju), iako sa aspekta Zakona o deviznom poslovanju neke od banaka takve transakcije tretiraju nedopuštenim, jer je u zakonima o deviznom poslovanju entiteta i Brčko Distrikta propisano da se svako devizno plaćanje vrši preko banaka. Prema javno dostupnim informacijama iz 2018. godine, utvrđen je Nacr Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju FBiH kojim se uvodi definicija strane institucije elektronskog novca i čime bi plaćanje iz inostranstva putem institucije elektronskog novca bilo zakonski regulisano u FBiH.

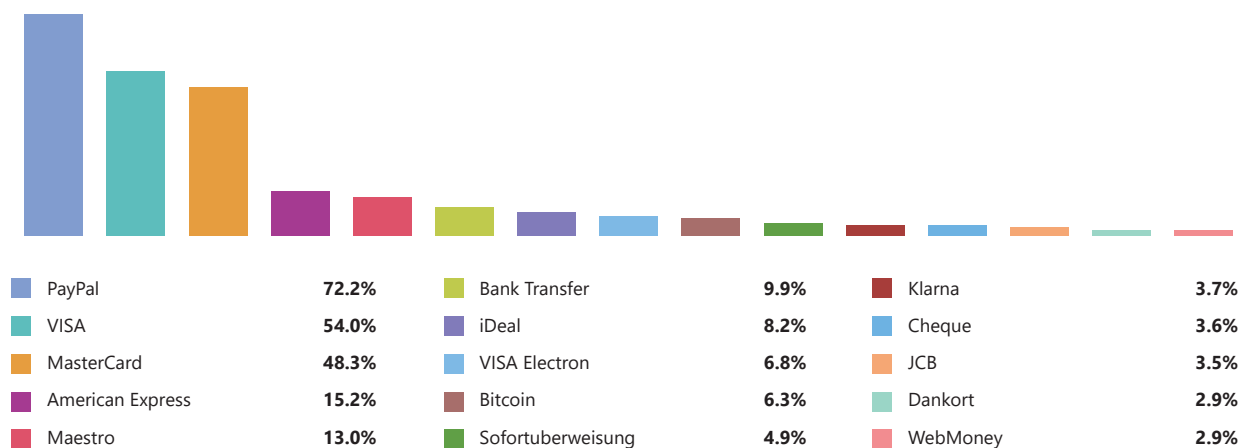
Percepcije i primjeri

Iako donacije iz/ka inostranstvu nisu eksplicitno prepoznate nisu ni zabranjene, odnosno navedene kao nedopuštene. Međutim, restriktivno tumačenje zakona bi moglo dovesti do problema za organizacije i fizička lica koja primaju donacije iz inostranstva, odnosno šalju donacije u inostranstvo. U praksi su postojali primjeri kada su donacije iz inostranstva smatrane nedopuštenima, kao, naprimjer, kada je jedno lokalno pravno lice trebalo primiti donaciju od strane inostranog pravnog lica, pa se zbog restriktivnog tumačenja ovog zakona to na kraju nije desilo.²² Također, prema informacijama sa različitih seminara na kojim su gosti predavači Ministarstva finansija FBiH proizlazi da smatraju da donacije u/iz FBiH nisu dopuštene s aspekta deviznog poslovanja.

Neki od ispitanika su ukazali na to da svi Zakoni o udruženjima i fondacijama, ili jasno ukazuju da se udruženja i fondacije mogu finansirati iz inostranih priloga (BiH i Brčko Distrikt BiH), ili nemaju ograničenja u pogledu izvora donacija i priloga (FBiH i RS). Ukoliko po zakonu o deviznom poslovanju ovakve donacije nisu dopuštene, onda su ti zakoni u koliziji, te bi bilo potrebno regulisati jasno ovu oblast.

Evropske i regionalne prakse

U Evropskoj uniji situacija je drugačija nego u zemljama u regionu. Naime, u EU su dozvoljene transakcije elektronskog novca, unutar i između zemalja. Pay Pal dominira evropskom industrijom e-trgovine i spada u tri najčešće korištene metode plaćanja, pored kartica Viza i MasterCard.

Grafikon 3: Najzastupljenije metode plaćanja u Evropi

U zemljama regiona plaćanje elektronskim novcem uglavnom još uvijek nije dovoljno jasno regulisano, ili je regulisano sa određenim ograničenjima. Tako, naprimjer, državljani Srbije mogu primiti sredstva iz inostranstva putem PayPal-a, jer je, prema Zakonu o deviznom poslovanju moguće primiti novac od nerezidenata. Ovakvo plaćanje (preko PayPal naloga) između pravnih lica u Srbiji, međutim, nije dozvoljeno. Prema Zakonu o deviznom poslovanju, ove poslove može unutar zemlje obavljati samo domaća institucija elektronskog novca.

Drugi primjer je Crna Gora. Iako je globalna usluga PayPal-a omogućena u Crnoj Gori od 2014. godine, opcija primanja novca preko tog servisa nije moguća za korisnike iz Crne Gore. Građani trenutno mogu da koriste PayPal da bi platili usluge, i to isključivo prema inostranstvu. Iz Ministarstva javne uprave (MJU) ranije su naveli da je PayPal privatna, profitno orijentisana kompanija i da imaju svoja pravila poslovanja, te da oni odlučuju koje servise će i gdje da puste. Iz PayPal-a su naveli da odluka nije u potpunosti na njima, i kao problem navode crnogorske banke.

Potencijalna rješenja

U smislu identifikovanih problema, bilo bi potrebno da se sa relevantnim institucijama u dijalogu dogovori i objavi jasno uputstvo o primjeni zakona kada su u pitanju donacije, odnosno, primijeniti nerestriktivno tumačenje zakona (ono što nije zabranjeno, dozvoljeno je) po kojem su donacije iz/u inostranstvo dozvoljene.

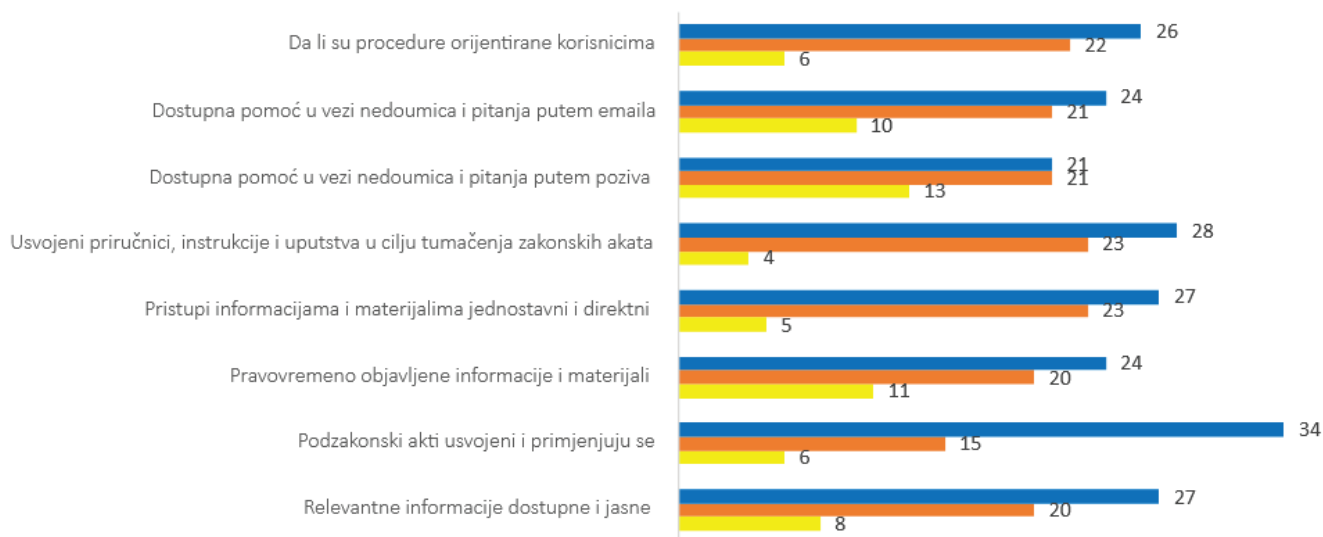
Također, imajući u vidu sve veću upotrebu elektronskog novca, iako institucije elektronskog novca još uvijek nisu regulisane u Bosni i Hercegovini, potrebno je izmijeniti devizne propise u odnosu na strane institucije elektronskog novca, tako da one bude prepoznate kao institucije preko kojih se može vršiti devizno plaćanje u Bosnu i Hercegovinu.

2.2 Stavovi i percepcije institucionalnog okvira koji utiče na davanje za opće dobro

Stavovi učesnica i učesnika anketa o glavnim preprekama u razvoju povoljnog institucionalnog okruženja za razvoj davanja za opće dobro u BiH (slobodni odgovori) odnose se na sljedeće probleme:

- nedostatak profesionalnog pravnog kadra
- složena struktura vlasti i nivoi odlučivanja (kojem nivou vlasti pripada nadležnost iz filantropije?)
- ograničena saradnja između nevladinog sektora sa institucijama vlasti i rijetkost participativnog donošenja zakona i javnih politika.

U odgovoru na pitanja iz ankete, učesnice i učesnici su također dali sljedeće procjene na neka od pitanja, iz kojih se može zaključiti da u većini nisu sasvim upoznati sa tim šta je od informacija dostupno, odnosno postoje li mehanizmi za dobijanje dodatnih uputa i pomoći. Sa druge strane, oni koji imaju više informacija, ističu da se problemi koje oni vide odnose na procedure koje nisu prilagođene korisnicima i korisnicima, da nema priručnika, instrukcija i uputstava u cilju tumačenja zakona, da pristup informacijama nije jednostavan, te da informacije često nisu jasne.

Grafikon 4: Stavovi učesnica i učesnika ankete u pogledu primjene zakona u praksi u oblasti davanja za opće dobro

U poglavlju ispod dajemo pregled odgovora učesnica i učesnika fokus grupa.

2.2.1 Najistaknutije institucionalne prepreke

Utisak je da se učesnice i učesnici fokus grupa u dosta aspekata slažu sa učesnicama i učesnicima ankete kada su u pitanju institucionalne prepreke.

Tako daju primjere da se mora dugo čekati na odgovore i reakcije i dobivanje potrebnih potvrda iz javnog sektora. Udruženje Viva žene iz Tuzle dobilo je donaciju za kupovinu auta i donator je zahtijevao pismenu potvrdu o proceduri u pogledu da li je za ovu donaciju neophodno platiti PDV i provesti javne nabavke s obzirom da je riječ o EU IPA projektu. Udruženje je čekalo mjesec i po dana da dobije odgovor da nije obavezno, a morali su upit poslati na nekoliko institucija i da tumače tri pravilnika. Pomozi.ba je također često prinuđeno da ulazi u dugotrajnu komunikaciju o postojećim rješenjima. Udruženje navodi da sporost administracije u pružanju odgovora negativno utiče na humanitarne akcije, bilo da je u pitanju uvoz u BiH ili izvoz (pomoć koja je poslata u Albaniju i Siriju).

Napominje se također i problem da su tačne informacije o pravilima i procedurama teško dostupne, što ima više uzroka. Prvo, postoji nesigurnost predstavnika javnih institucija koji su odgovori ispravni kada se radi o udruženjima i fondacijama jer pravne i administrativne procedure znaju biti vrlo kompleksne („šuma propisa“). Drugo, njihovoj nesigurnosti doprinosi i činjenica da često ne postoje adekvatni pravilnici niti usklađena praksa između različitih nivoa vlasti niti između institucija u istoj jurisdikciji, te da se pravila često mijenjaju. Neuređenost propisa je istaknutija u Federaciji BiH jer tumačenje zakona nije sistematski uređeno, dok je situacija u Republici Srpskoj nešto bolja, jer se u relativno kratkom roku usvajaju podzakonski akti.

Na sporost i teškoće u dobivanju odgovora svakako utiče i bojazan javnih službenika da će biti disciplinski odgovorni ukoliko pruže pogrešnu informaciju. Stoga uglavnom nije moguće po telefonskom pozivu dobiti traženu informaciju, nego je neophodno zahtijevati pismeno tumačenje, koje se često naplaćuje.

Proces dobivanja tačnih informacija otežava i to što je nejasno u zakonima koje su tačno nadležne institucije i uredi, te zato ne postoji jedna adresa prema kojoj se šalju upiti ili traže informacije, a javni službenici često nisu lako dostupni, naročito putem telefona. Organizacije su primorane da koriste pravne savjetnike i zaposle pravnike kako bi mogle pravilno da djeluju. Ovakvu pravnu podršku bi mogli pružati nadležne institucije kroz info centre i vodiče, te da informacije i relevantni kontakti budu na jednom mjestu.

Participacija predstavnika javnog sektora i javnih službenika u aktivnostima civilnog društva često zahtijeva odobrenje visoko rangiranih voditelja javnih organa. Ponekad su određene službe obavezne dobiti odobrenje od strane entitetskih ministarstava koje regulišu njihov rad, posebno u Republici Srpskoj, gdje rad i komunikacija s obrazovnim institucijama i centrima za socijalni rad zahtijeva prethodno odobrenje od nadležnog ministarstva.

Na kraju, tumačenje zakonskih odredbi koje se odnose na udruženja i fondacije je ponekad restriktivno. Fondacija Muharem Berbić je bila isključena iz javnog poziva za dodjelu sredstava od strane Ministarstva rada i socijalne politike zbog tumačenja dijela Zakona o udruženjima i fondacijama FBiH u kojem se navodi da fondacije imaju određenu imovinu pri osnivanju i u tom pogledu ne mogu potraživati javna sredstva jer djeluju profitno. Neki javni organi tretiraju udruženja i fondacije kao iste vrste organizacija, dok određeni javni organi tretiraju fondacije čak kao profitne organizacije. Štoviše, ne postoji ujednačen institucionalni stav javnih organa prema udruženjima i fondacijama, nego javni službenici

različito vide i tretiraju ove organizacije i na osnovu toga uspostavljaju saradnju ili ne. Naprimjer, Fondacija Muharem Berbić ima odličnu saradnju sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK, dok s Ministarstvom socijalne politike ZDK nema razumijevanja za djelovanje fondacija i programe koje implementiraju. Fondacija provodi Program zapošljavanja osoba s invaliditetom i neophodne su sanitarne knjižice za ove osobe, te je Fondacija tražila izuzeće plaćanja ove knjižice za korisnike spomenutog Programa, ali takav zahtjev nije odobren.

Filantropijom se bave i udruženja i fondacije ali zakonski okvir treba posebnu pažnju posvetiti fondacijama. Problemi se ne odnose samo na zadužbeni fond. Podrška od strane javnih institucija često izostaje. Fondacija Tuzlanske zajednice često komunicira sa Ministarstvom pravde FBiH u pogledu izmjena statuta, i nedavno su dobili obrazloženje da njihovi osnivači trebaju da imenuju nove članove upravnog odbora, iako su ranije drugačije rješavali ova imenovanja, bez podrške kako to da riješe u dokumentima. Naime, Fondacija ima veliki broj osnivača i nejasno je kako praktično ovu odredbu da ispoštuje te je primorana eksterno tražiti pravnu pomoć da riješi ovaj problem. Ovaj problem se dešava kada osnivači prekinu svaku vezu sa fondacijom ili eventualno neki od osnivača premine. Ministarstvo pravde FBiH i dalje insistira da osnivači imenuju upravni odbor, što nije slučaj na nivou BiH, gdje se ove odredbe drugačije tumače, i osnivač može u prvom sazivu imenovati upravni odbor i nikada više.

2.2.2 Pitanje transparentnosti i kontrole

Kada je u pitanju institucionalni okvir, ispitanice i ispitanici ističu i potrebu za većom transparentnosti i kontrolom.

Iako je očigledno da građani i privatni sektor izdvajaju velika sredstva za donacije i opće dobro, nema zvaničnih podataka koliko i u koje svrhe se daju ova sredstva. Često su ovakve akcije ad hoc u vezi sa određenim slučajevima ili humanitarnih kriza i nedostaju povratne informacije o rezultatima takvih akcija. Zbog nedostatka podataka, ne postoji generalno društvena slika o filantropiji u BiH, kao ni o rezultatima davanja. Građani nisu sigurni „ni kako i koliko daju i kome“. Iako su davanja od strane pojedinaca i poslovnog sektora velika, na niskom nivou razvoja je sam sistem zbog nedostatka podataka i politika. Postoji jaka veza između vjerskih zajednica i filantropije, jer vjerske institucije prikupljaju mnogo i redovno daju pomoć. Ipak, ni u ovom pogledu ne postoji transparentnost niti uvid u davanja. Ipak, građani imaju najviše povjerenja prema vjerskim zajednicama. S druge strane, postoji određeni broj fondacija vezanih za korporativni sektor koje su ušle u ovu oblast i drugačije pristupaju filantropiji i pridaju važnost vidljivosti svog rada.

Nedostatak efikasnih mehanizama za kontrolu negativno utiče na razvoj filantropije i povjerenja javnosti. Iako, mnoge organizacije rade vrlo transparentno, dešavaju se i malverzacije²³ u oblasti donacija i humanitarnih aktivnosti. Takvi slučajevi su obično medijski praćeni, ali ne do kraja: izvijesti se o početku slučaja, ali ne i o epilogu, odnosno ishodu istrage, što negativno utiče na percepciju javnosti o filantropiji. Neki od ispitanika navode da su i javna preduzeća u kojima je zabilježen netransparentan rad, neregularne procedure javnih nabavki i zapošljavanja su često veliki donatori i kreiraju svoj pozitivan javni imidž, iako je nejasno kome daju sredstva i pod kojim uslovima.

Ispitanice i ispitanici zato smatraju da je neophodno razviti mehanizme koji će adresirati ove probleme i „iščistiti filantropiju od nefilantropije“, te da je potrebno znati kome se i kako obratiti ukoliko se naiđe na slučaj zloupotrebe.²⁴ Dok neke organizacije imaju razvijene mehanizme monitoringa i evaluacije, koje su razvili kroz iskustvo u radu sa stranim donatorima, ovakav pristup ne postoji od strane javnih organa. Dakle, vrlo je važno jačati i kontrolu javnih organa nad radom udruženja i fondacija, čime se štite, ne samo udruženja i fondacije od nesavjesnih pojedinaca, već i krajnji korisnici i korisnici²⁵. Iako predstavnice i predstavnici fokus grupa to nisu naveli, iskustva iz drugih zemalja ukazuju na to da je pri razvijanju takvih mehanizama vrlo važno voditi računa da se ne ugrozi sloboda djelovanja i udruživanja neprofitnih organizacija. Jedno od mogućih rješenja koje su učesnice i učesnici naveli je da odobrenje za prikupljanje humanitarne pomoći sada regulira policija u Republici Srpskoj. Vrlo brzo se procesuirala aplikacija za prikupljanje pomoći, u roku od 7 do 10 dana, a time se osigurava kontrola i zaštita humanitarnih aktivnosti.

Važno je i zaštititi krajnje korisnice i korisnike od zloupotrebe u oblasti filantropije.

2.3 Stavovi i percepcije o društvenim faktorima i potrebama koje utiču na davanje za opće dobro

Kada se radi o društvenim faktorima, učesnice i učesnici ankete izdvojili su sljedeće kao prepreke:

- nedostatak političke volje, interesa i znanja donositelja odluka
- nepovjerenje zbog moguće zloupotrebe i korupcije
- nedostatak svijesti o potrebi davanja za opće dobro
- nedovoljno razvijen sistem vrijednosti
- neprepoznavanje kolektivnog i općeg dobra te rad samo po principu privatnog interesa
- nerazumijevanje filantropije kao pokretača razvoja
- nepoznavanje poreskih olakšica i procedura za njihovo ostvarivanje od strane kompanija
- nepovjerenje u humanitarne i nevladine organizacije
- slaba društvena odgovornost

Razgovorom u fokus grupama iskristalisalo se nekoliko ključnih oblasti na kojima treba raditi.

2.3.1 Podizanje društvene svijesti i promocija filantropije

Ispitanice i ispitanici smatraju da je pojam filantropije nejasan u bh. društvu, te je neophodno raditi na razvoju javne svijesti o istoj iako je prisutna u svakom obliku. Filantropija postoji i u vrlo siromašnim zajednicama, i ne podrazumijeva samo davanja u novcu, nego i volonterskom radu i slično. Dok je sistemska filantropija tek u povoju, ad hoc dobrotvornih aktivnosti imamo mnogo. **Važno je prepoznati sve oblike filantropije kako bi se mogle razviti javne politike njihovog razvoja i potencijala.** U određenom pogledu, filantropija u BiH se često izjednačava sa socijalnim davanjima najsiromašnijim, te ostaje neprepoznata razvojna funkcija filantropije.

Ispitanice i ispitanici su ukazali da pravno-institucionalni okvir ne prepoznaje društvena poduzetništva niti primaju određenu vrstu koristi od strane javnih organa. Štoviše, zakonski se tretiraju kao svi drugi poslovni subjekti čime se ne podržava razvoj ove vrste poslovanja koja mogu služiti za opće dobro. Nezaposlenost je ogroman problem u zemlji te kreiranje novih radnih mjesta treba biti poreski prepoznato i podržano. Društvena preduzeća po svojoj funkciji imaju veliki potencijal u ovom pogledu, te je važno raditi na identifikaciji pravno-institucionalnih rješenja koja će podržati njihov razvoj. Usvajanjem zakona o društvenim poduzetništvima trebao bi se kreirati povoljan institucionalni okvir za razvoj ove vrste poslovanja.

U okviru filantropije **važno je raditi na promociji i društvenom vrednovanju volontiranja i dobrotvornog rada.** Filantropsko djelovanje pojedinaca i organizacija često ne odgovara stvarnim potrebama zbog nepoznavanja određenih stvari, ali i zbog predrasuda. Naprimjer, građani smatraju da su djeca u domovima siromašna i najčešće im daju pomoć u materijalnom obliku, ali djeca u domovima imaju dobru materijalnu podršku i razne prilike, i postoji veća potreba za volonterkama i volonterima koji bi radili direktno sa djecom.

Također, neophodno je društveno pozitivno vrednovati i istaknuti skriveni volonterizam u smislu komšijske i porodične pomoći. To su prakse koje su duboko ukorijenjene u našem društvu: briga o onima u potrebi, bolesnicima, osamljenima u našem susjedstvu. Ove prakse su dio naše ljudske, vjerske i kulturne baštine.

Primjer dobre prakse u pogledu društvene promocije volontiranja jeste izdvajanje obaveznog broja radnih sati tokom kojih zaposleni u određenoj kompaniji volontiraju.

2.3.2 Ciljano informisanje različitih sektora

I anketa i fokus grupe su ukazale na potrebu ciljanog informisanja različitih sektora.

Kada je u pitanju poslovni sektor, dobro bi bilo kreirati lako dostupne priručnike koji bi na jednostavan način ukazali koje su poreske olakšice dostupne zavisno od toga gdje se kompanije nalaze, dokumentaciju koju je potrebno imati za davanje donacija, i ostale relevantne informacije koje će ih uputiti kako da daju donacije, a da pri tome poštuju zakonske propise. Njima bi također bilo korisno dati informacije i/ili edukaciju o postojećim mehanizmima za davanje donacija i kojim se organizacijama mogu obratiti za informacije i pomoć.

Kada je u pitanju neprofitni sektor, bilo bi potrebno kreirati vodiče o poreskim i drugim obavezama prilikom primanja i davanja donacija kako iz zemlje tako i van zemlje. Takav vodič bi trebalo da sadrži informacije o procedurama i potrebnoj dokumentaciji za različite slučajeve primanja i prosljeđivanja donacija krajnjim korisnicima i korisnicima.

Javnom sektoru je potrebno više informacija o prirodi rada udruženja i fondacija, koje su razlike između ova dva oblika udruživanja, te liste relevantnih zakonskih i podzakonskih akata i propisa koji se odnose na ove vrste organizacija. Svakako bi trebalo uključiti i informacije koje se tiču tretiranja davanja od strane poslovnog sektora i građana.

Za sve strane bi bilo korisno ostvariti pristup vodičima, savjetima i praksama od strane drugih aktera u ovoj oblasti. Posebice, bilo bi vrlo korisno kreirati resursni centar u ovoj oblasti koji bi mogao dijeliti informacije, ali i povezivati sve zainteresirane pojedince i organizacije, kompanije i institucije.

2.3.3 Umrežavanje i povezivanje aktera u oblasti filantropije

Iako ovo pitanje nije bilo direktna tema anketa i fokus grupa, ispitanice i ispitanici su u više navrata i u odgovoru na različita pitanja ukazivali na potrebu za saradnjom između sektora.

Kompanije dobivaju veliki broj zahtjeva za davanje pomoći. Pored nemogućnosti da se odgovori na sve ove molbe, obrada molbi za davanja iziskuje značajne ljudske resurse. Nakon zloupotreba, kompanije su postale svjesnije da trebaju da vrše i provjere kome se tačno dodjeljuju sredstva. Saradnja sa kredibilnim humanitarnim organizacijama u ovom procesu je jako važna jer dio posla preuzimaju iste. Istovremeno, punjenje zajedničkih fondova omogućava da se kompanije udruže, prikupe veća sredstva i time ostvare značajniji društveni uticaj.

Sa druge strane, humanitarne organizacije primaju razne vrste donacija koje nekada nisu usmjerene ka primaocima. Naprimjer, Pomozi.ba prima veliki broj donacija u robi i ponekad nemaju informaciju kome bi takve donacije bile potrebne. Uvezivanje s javnim ustanovama i drugim humanitarnim organizacijama u ovom pogledu bi bilo vrlo korisno jer bi brže mogli usmjeriti sredstva gdje su neophodna.

Posebno je istaknuta važnost saradnje na lokalnom nivou, i to između sva tri sektora. Građani i kompanije su otvoreniji za davanja u svojim lokalnim zajednicama zbog odnosa povjerenja između fondacija i humanitarnih organizacija. Također, lokalne vlasti su otvorenije za razvoj filantropije jer direktno vide koristi koje ona donosi u njihovim zajednicama. Općine imaju i direktne kontakte i saradnju sa privrednim sektorom u svojim zajednicama, te često zajednički djeluju u nekim dobrotvornim akcijama. Također, općine na svojim web stranicama često objavljuju pozive za donacije, pomoć, te pozivaju privredne subjekte sa stranama u potrebi i slično.

Pored lokalnih aktera, značajan partner u oblasti filantropije treba biti i dijaspora. Veliki broj pojedinaca i grupa iz dijaspore iskazuje interes za davanjem donacija u BiH, ali zbog plaćanja carina i PDV na doniranu robu, kao i zbog kompleksnosti procedura, ovakva davanja nailaze na prepreke i dosta pojedinaca odustane od donacije na kraju.

Privredne komore (domaće i strane) okupljaju veliki broj kompanija i mogu djelovati zajednički prema institucijama vlasti u pogledu zagovaranja za zakonske izmjene, te su zainteresirane za povezivanje sa drugim filantropskim akterima i zagovaranje za promjene. Istovremeno, kroz privredne komore mogu se provesti analize filantropskog djelovanja, ali i problematike koja je specifična za različite industrije te time dobiti detaljan uvid u prakse i potrebna rješenja.

Civilno društvo i filantropska zajednica ne trebaju preuzimati ulogu institucija vlasti koji imaju obavezu da štite socio-ekonomska prava svojih građana, razvijaju politike koje će adresirati porast siromaštva u društvu, te podsticati održiv ekonomski razvoj. U ovom pogledu, vrlo je važno djelovati zajedno sa institucijama vlasti koje trebaju kreirati povoljno pravno-institucionalno okruženje bez kojeg ne možemo očekivati promjenu trenutnog stanja. Neophodno je sinkronizirano djelovati od strane svih sektora da bi se sistematski adresirali nagomilani društveni problemi.

Korporativni pristup filantropiji okrenut je ka budućnosti i razvoju jer zadovoljavanje trenutnih socijalnih potreba društva neće osigurati njihovo sistematsko rješavanje. U tom pogledu, korporativne fondacije usmjerene su na davanja u sektorima obrazovanja i naučno-istraživačke djelatnosti, i transfer podrške mladima. Neophodno je raditi na razvoju društvene svijesti o važnosti davanja ovim pristupom. Također, ovo podrazumijeva saradnju sa drugim sektorima kako bi se jasno identifikovale potrebe, odnosno gdje je najefikasnije ulagati.

S obzirom da filantropija ima i razvojnu funkciju, određene mjere bi se trebale uključivati i povezivati sa entitetskim i lokalnim strategijama razvoja i njihovim akcionim planovima. Time bi se ostvario sistematski pristup razvoju ovog sektora i njegovo povezivanje sa ključnim aspektima društveno-ekonomskog razvoja u BiH, a time bi se osigurali i značajniji rezultati zbog ujedinenog i fokusiranog djelovanja i investiranja. U okviru Strategije razvoja Federacije BiH, filantropija bi se mogla povezati sa strateškim ciljem „Inkluzivan i prosperitetan razvoj“, dok je u Republici Srpskoj u toku proces izrade Strategije razvoja BiH koja će uključivati i razvoj oblasti filantropije.

Izvršna vlast, uključujući i lokalne vlasti, može djelovati kroz svoje javne fondove na jačanje filantropije kroz pružanje podrške kompanijama, udruženjima i fondacijama, kroz udruživanje sredstava iz javnih fondova sa individualnim i korporativnim davanjima. Ovakve inicijative mogu biti usmjerene na specifične akcije u lokalnim zajednicama i slično. Također, **općine bi mogle ciljano umanjiti lokalne namete i obavezna plaćanja**. Ovakve olakšice se već daju privrednicama kao ekonomski podsticaji, za zapošljavanje, za smanjenje zagađenja, ali ne i za filantropski doprinos lokalnim zajednicama. Zavisno od potreba i situacije u svakoj općini, mogle bi se davati olakšice koje pomažu određenim ranjivim grupama ili pomažu pokrivanju određenih potreba u datoj općini.

Još jedan od primjera problema koji bi se mogao riješiti saradnjom među sektorima je **naplata usluga na humanitarne uplate od strane banaka i telekom operatera, a telekomi plaćaju i PDV na ove uplate. Prikupljanje sredstava putem broja Telekom (brojevi 17 xxx) se finansijski ne isplate za primaoca** donacija jer su previsoke cijene dobijanja i održavanja tog broja. Ovo bi se moglo rješavati u saradnji sa poslovnim sektorom, odnosno bankama i telekom operaterima.

Ključni faktor uspjeha predloženih promjena je uspostavljanje međusektorske saradnje i umrežavanje, te razvoj partnerskih odnosa između aktera u ovoj oblasti. Ne postoji filantropski forum u BiH, iako su postojali određeni pokušaji da se on uspostavi, a UNDP je radio na prikupljanju podataka o donacijama. Vrlo je važna zajednička koordinacija aktera u određenoj oblasti i zajednički nastup prema institucijama vlasti. Osnivanje foruma za filantropiju bi bio koristan mehanizam kroz koji bi se mogle provoditi sistematske promjene u ovoj oblasti, a posebice zajedničkog nastupa nevladinog i privatnog sektora prema institucijama vlasti.

Kao jedan od pravih koraka u ovom pravcu jeste kreiranje radnih grupa u koje bi se uključili važni akteri iz svih sektora i koji bi djelovali kao zagovarači prijedloga za promjene.

Država	Visina poreskih olakšica na donacije za pojedince na porez na dohodak	Visina poreskih olakšica na donacije za pravna lica na porez na dobit
Albanija	0%	3%
Austrija	10%	10%
BiH	0.5% (FBiH), 3% (RS)	3% (FBiH), 2% (RS)
Bugarska	5%	10%
Hrvatska	2%	2%
Češka	Maksimalno 15%	Maksimalno 10%
Danska	15200 DKK (1429EUR)	15200 DKK (1429EUR)
Finska	Min. 850EUR Max. 500,000EUR	Min. 850EUR Max. 250,000EUR
Francuska	Maksimalno 20%	Maksimalno 0.5%
Njemačka	20%	0.4%
Grčka	20%	10%
Mađarska	0%	20%
Irska	0%	Tretira se kao trošak
Italija	30-35%	10%
Kosovo	5%	10%
Makedonija	20%	5%
Crna Gora	3%	3.50%
Nizozemska	Totalni odbitak ili 10% ili 20%	Od 50% do 55% godišnjeg profita ili 100,000EUR
Norveška	25,000 NOK (2480 EUR)	Najmanje NOK 3 million (373,000EUR)
Poljska	6%	10%
Portugal	0.5% ili 25%	130% ili 150%
Rusija	25%	0%
Srbija	0%	5%
Slovačka	0%	0%
Španija	Maksimalno 10%	30% ili 35%
Švedska	0%	0%
Švicarska	20%	20%
Turska	5% do 10%	5% do 10%
Ukrajna	4%	4% ili 10% (za sport)
Velika Britanija	20% ili 40%	Većina donacija kompanija u dobrotvorne svrhe može se dobiti

Tabela 2: Evropske prakse za poreske olakšice za pojedince i pravna lica

Prilog 1: Uporedni prikaz poreskih olakšica u evropskim zemljama

Iako Mađarska i Slovačka ne daju poreske olakšice, postoji mogućnosti alokacija određenog dijela poreza nevladinim organizacijama u iznosu od 2% ukupnih poreza. Velika Britanija, Irska, i Norveška imaju shemu podudaranja (matching), gdje vlada donira donacije po zadanoj stopi, tako da subjekt koji prima donaciju može zahtijevati porezne olakšice. U Velikoj Britaniji i Irskoj odgovarajući iznos povezan je sa stopom poreza na dohodak donatora.²⁶

Rumunija, Slovenija, Portugal, Mađarska, Litvanija i Slovačka Republika koriste shemu raspodjele poreza (tax allocation) za podršku filantropskim subjektima. U zemljama sa shemom raspodjele porezna uprava omogućava poreznim obveznicima da određuju postotak ili iznos poreza na dohodak u neki fond ili javnu ustanovu direktno putem svoje poreske prijave. Međutim, takva shema nije ni porezni podsticaj ni čin davanja.²⁷

U Švedskoj donatori dobivaju 25% poreznog kredita u iznosu do 1500 SEK, što odgovara maksimalno 6 000 SEK godišnje kao prihvatljive donacije. Da bi donacija bila prihvatljiva za kredit, mora iznositi najmanje 2000 SEK godišnje i 200 SEK po svakom davanju. Poreski kredit je iznos koji se oduzima direktno od porezne obaveze, nakon što je obaveza izračunata. Za razliku od poreskih odbitka, vrijednost poreskih kredita jednaka je za sve porezne obveznike (sve dok je njihova poreska obaveza jednaka ili veća od vrijednosti kredita).²⁸

Prilog 2: Metodologija

Konceptualni pristup i metode

Uzimajući u obzir da Inicijalna analiza treba da služi kao alat za procjenu postojećeg stanja u čitavoj oblasti filantropije, te istovremeno treba da ponudi inicijalne informacije korisne za identifikaciju neophodnih izmjena u ovoj oblasti, njen konceptualni analitički pristup zasniva se na teoriji sistema (Systems Theory), a u primijenjenom smislu na metodi sistematskog mišljenja (Systems Thinking). Ovakav analitički pristup proučava oblast filantropije kao cjelokupni sistem kroz terenski rad koristeći prvenstveno kvalitativne metode u cilju kako bi se sagledala oblast iz široke perspektive koja uključuje procjenu ukupnih pravila, aktera, struktura, obrazaca i ciklusa u sistemu. Ovakva široka perspektiva će omogućiti da se brzo prepoznaju stvarni uzroci problema i gdje i kako treba raditi na njihovom rješavanju. Naime, ovakav pristup omogućava prikupljanje velikog broja informacija ne samo o problemima, nego i rješenjima jer analiza podrazumijeva grupisanje problema i identifikaciju rješenja koja će adresirati cijelu grupu problema ("leverage points"). Teorija sistema naglašava da su sve stvari u sistemu povezane, te metoda sistematskog mišljenja nastoji analizirati ne samo stvari i aktere koje čine sistem nego i veze između stvari i aktera, a korisna je jer se inicijalni podaci mogu kasnije iskoristiti za mapiranje iterativnih ciklusa („feedback loops“) kako bi se identifikovala uzročno-posljedična veza u procesima.

Prvi korak u pripremi Inicijalne analize je bila identifikacija relevantnih aktera, pravila i tema na osnovu kojih su strukturirane metode i faze istraživanja. Potom su korišteni inicijalni rezultati Početne analize zakonskog okvira u Bosni i Hercegovini u oblasti filantropije kako bi se definisala pitanja za anketu i fokus grupe.

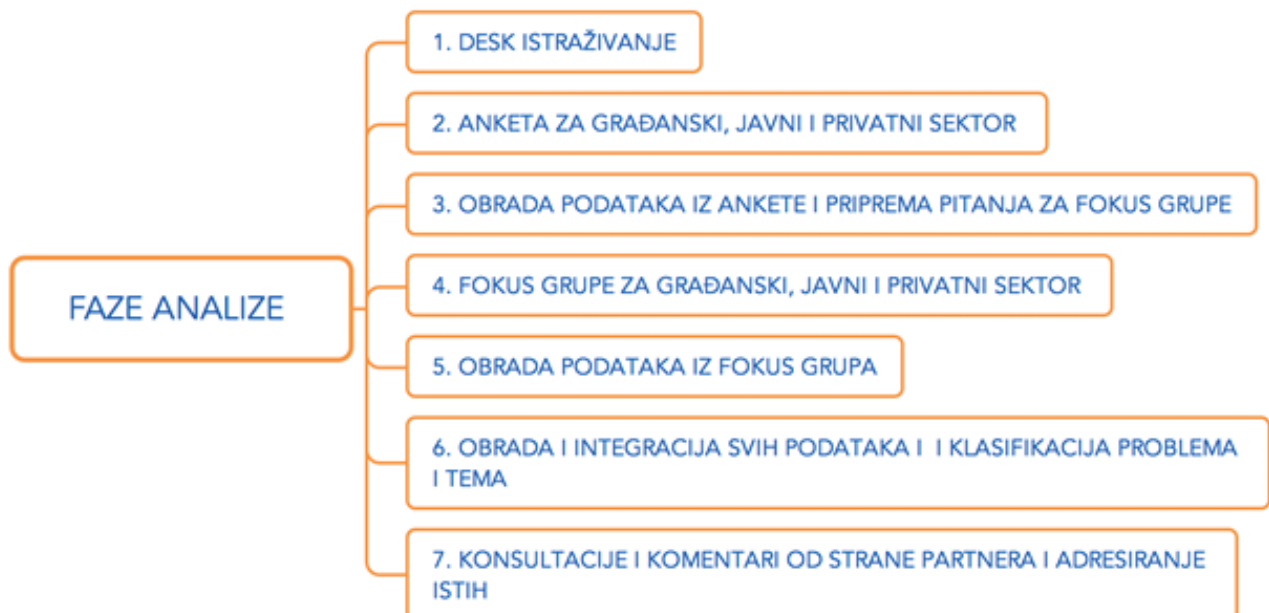
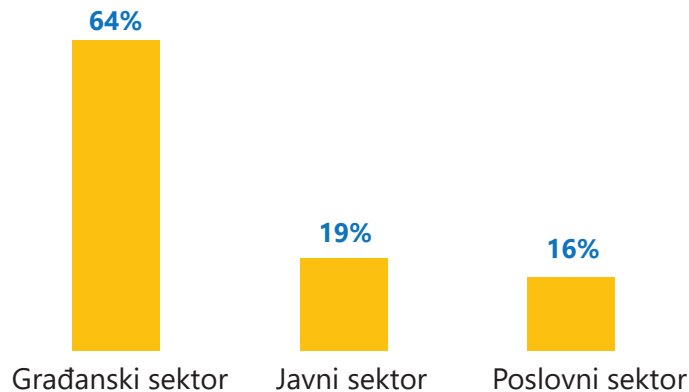

Tabela 2: Evropske prakse za poreske olakšice za pojedince i pravna lica

Uzorak

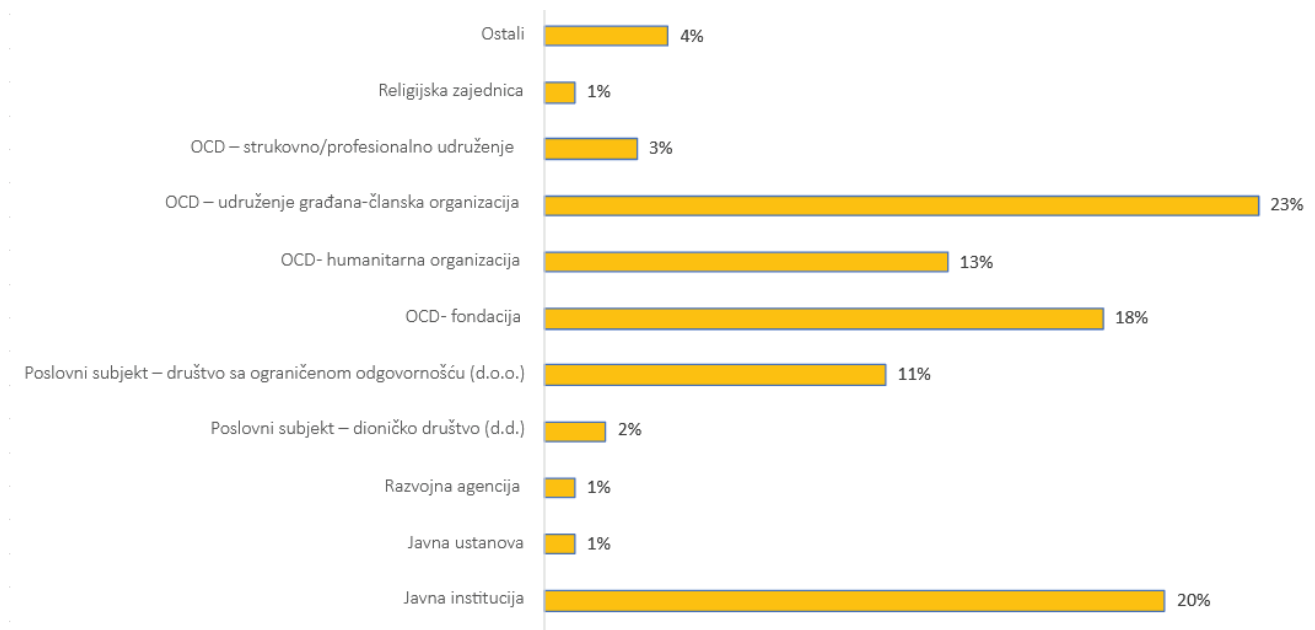
Grafikon 6: Broj (%) učesnica i učesnika ankete po sektorima

Ukupno 98 pojedinki i pojedinaca su učestvovali u **nacionalnoj anketi**, a 63 u fokus grupama. Organizirane fokus grupe su podijeljene po istim sektorima, s tim da su u okviru istih su formirane pod-grupe. Održano je ukupno 9 fokus grupa sa sljedećim brojem učesnica i učesnika koji dolaze iz sljedećih organizacija: fondacije (5), humanitarne organizacije (7), udruženja i članske organizacije (7), kombinirana grupa građanskog sektora (6), izvršna vlast (7), općine (7), kombinirana grupa javnog sektora (10), mala i srednja preduzeća (9), i korporacije (5). Najveći broj učesnica i učesnika dolazi iz građanskog odnosno civilnog sektora.

Pored sektorske reprezentativnosti, kroz istraživanje se nastojala obezbijediti i reprezentativnost u pogledu vrste organizacije koje su uključene u anketu i fokus grupe kako bi se prikupili stavovi pojedinaca iz različitih oblasti i iskustava.

Grafikon 7: Broj (%) učesnica i učesnika ankete prema vrsti organizacija

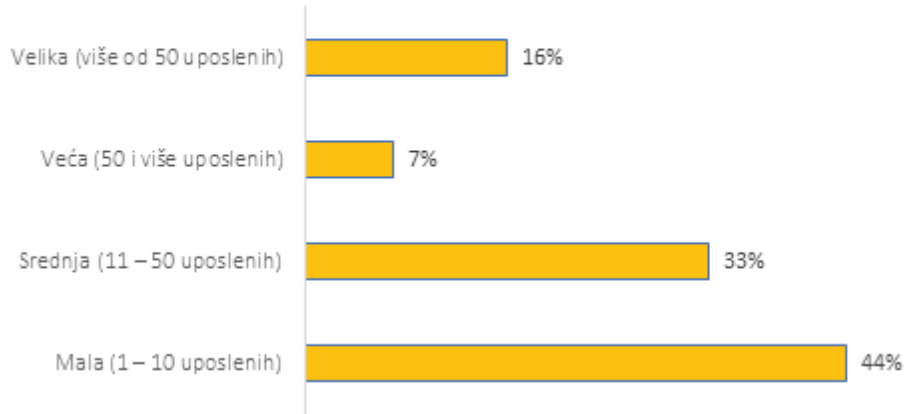

Većina učesnica i učesnika istraživanja dolaze iz udruženja, kompanija manje i srednje veličine. Ipak, u uzorku su zastupljeni predstavnice i predstavnici velikih i većih organizacija.

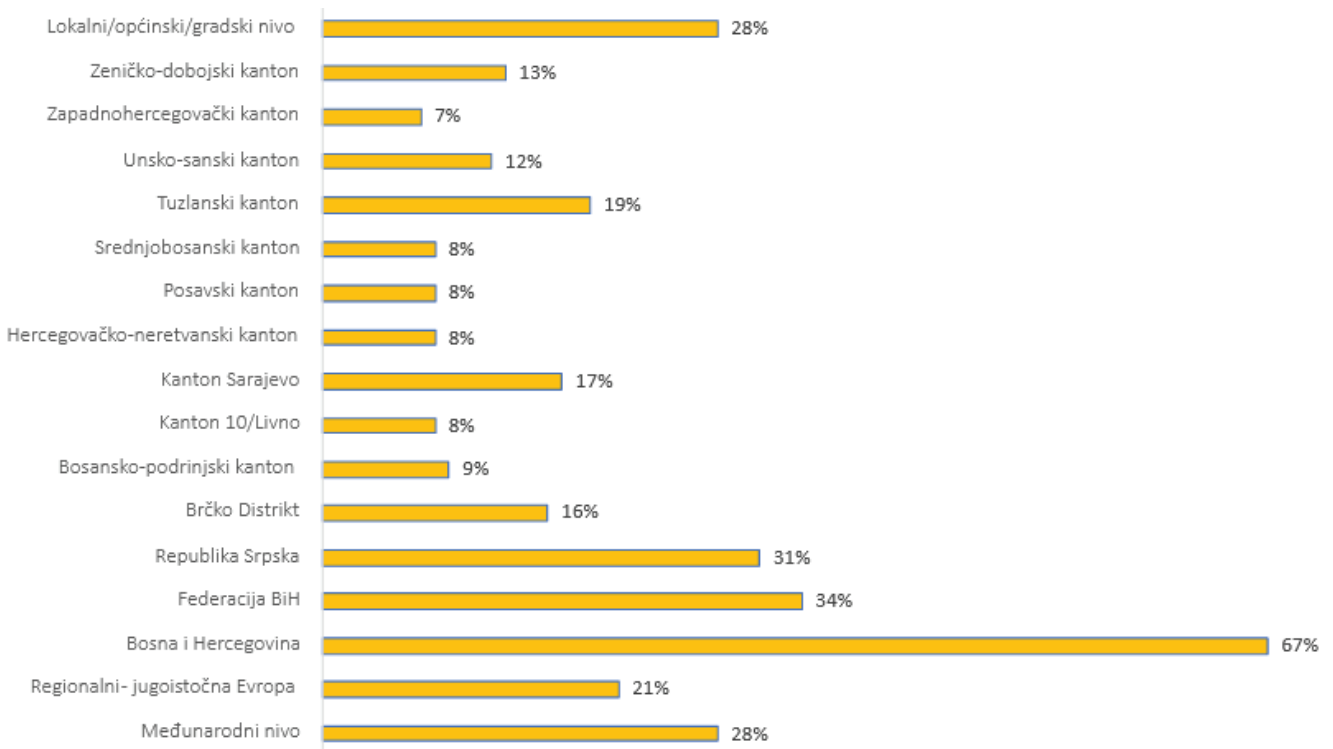
Uzorak

Grafikon 8: Broj (%) učesnica i učesnika ankete prema veličini organizacije/institucije/kompanije

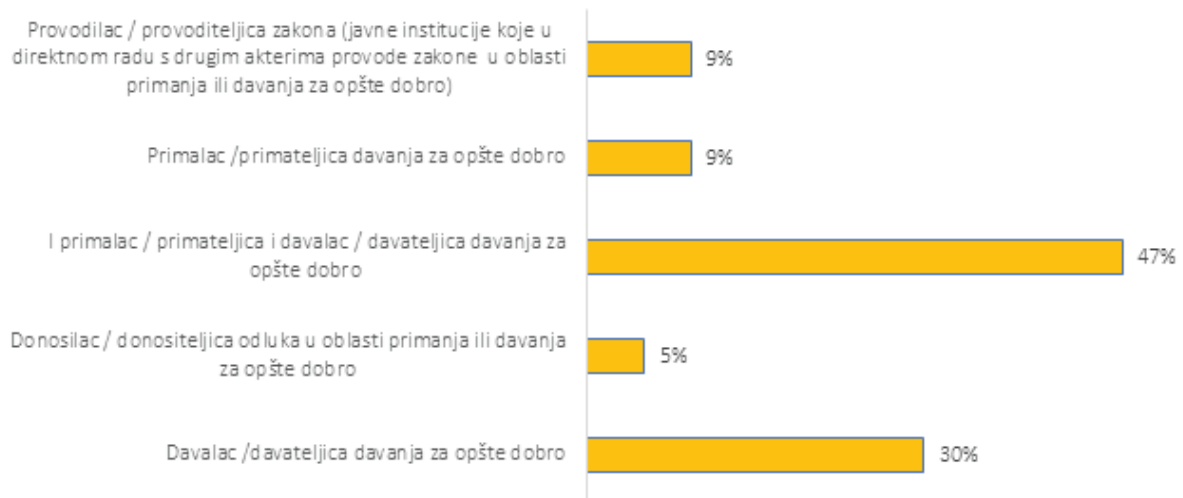
Grafikon 8: Broj (%) učesnica i učesnika ankete prema veličini organizacije/institucije/kompanije

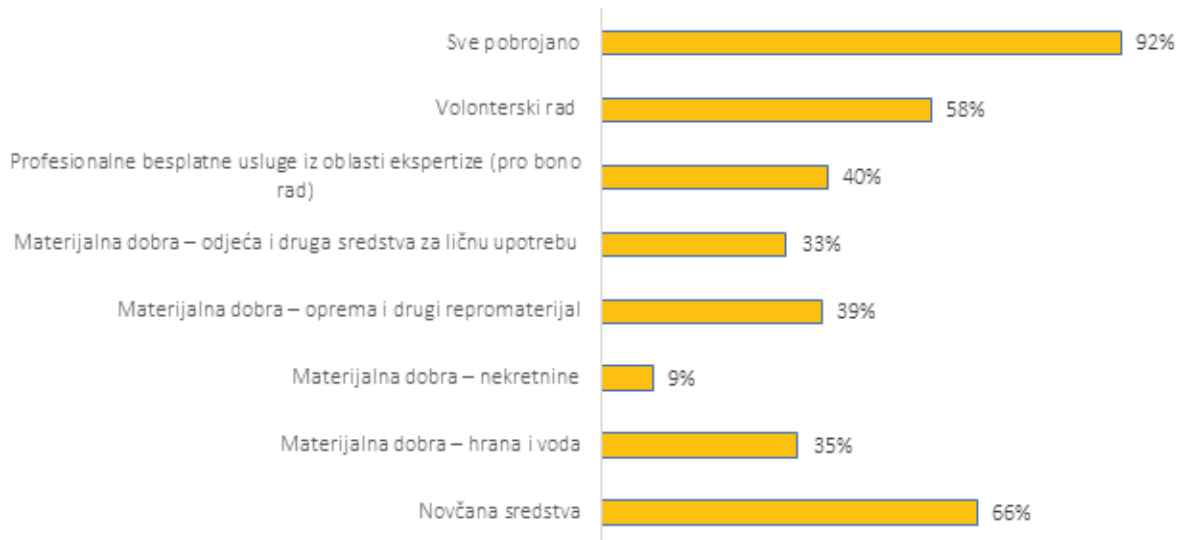
Grafikon 9: Broj (%) učesnica i učesnika prema nivou djelovanja i poslovanja organizacije/institucije/kompanije

Grafikon 10: Uloga organizacija/institucija/kompanija u filantropiji

Grafikon 11: Oblici u kojima organizacije/kompanije daju ili primaju davanja za opće dobro

Ograničenja

Inicijalna analiza pripremljena je na osnovu informacija, stavova i percepcija većine učesnica i učesnika istraživanja, te kao takva ne predstavlja stavove svih aktera u sektoru filantropije. S obzirom da je filantropija pravno neistražena oblast, određena problematika, iako je istražena u detalje, ostaje nejasna upravo zbog različite primjene regulative ili nedovoljnog poznavanja iste od strane učesnica i učesnika istraživanja, ali i različitih stavova stručnjakinja i stručnjaka. Kada su u pitanju pravne informacije, one se zasnivaju na Početnoj analizi zakonskog okvira u Bosni i Hercegovini u oblasti filantropije u kojoj su dati detaljniji podaci o regulativi nego što je navedeno u ovoj analizi.

Reference

1. Početna analiza zakonskog okvira u Bosni i Hercegovini u oblasti filantropije. Advokatska kancelarija Milanović-Lalić, Suljović i Dervišević. Sarajevo, 10.02.2021.
2. Prezentacija „Pravni okvir za filantropiju“
3. U FBiH, pored Zakona o udruženjima i fondacijama, primjenjuju se i određeni članovi Zakona o humanitarnoj djelatnosti i humanitarnim organizacijama, koji je stavljen van snage, izuzev članova: 2, 5, 11, 12, 22, 26, 27, 29, 30, 34 i 35. Prikaz tih zakona može se naći u posebnom dokumentu Detaljna pravna analiza.
4. https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/mechanism_en
5. Iako je špredicija usluga koju pruža treće lice (ugovor o prevozu za potrebe trećeg lica), i ona ne može biti besplatna, moguće je uticati na ostale dažbine povezane sa uvozom robe.
6. <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/ygLE2ls9oW4=>
7. <https://globalindices.iupui.edu/doc/gpei18-europe.pdf>
8. Detaljnije objašnjenje se može naći u opširnijoj pravnoj analizi.
9. Prema Odluci Vijeća ministara o uvjetima i postupku ostvarivanja prava na oslobođanje od plaćanja uvoznih i izvoznih dažbina, roba koja je uvezena pod režimom oslobođenja u pravilu ukoliko bude otuđena nakon uvoza podliježe plaćanju uvoznih dažbina po stopi koja je na snazi na dan kada su se ti uvjeti prestali ispunjavati, a na osnovu vrste robe i carinske vrijednosti koju na taj dan utvrdi nadležni carinski organ.
10. https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu-platform_en#
11. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0112&from=EN>
12. <https://www.mitchellcharlesworth.co.uk/resources/articles/welcome-to-our-charity-newsletter-summer-2018/hmrc-s-updated-guidance-on-vat-and-grant-income/>
13. U okviru ankete, 56 učesnica i učesnika su odgovorili na pitanje da li lično daju donacije u svrhe za opće dobro. Većina učesnica i učesnika izdvaja materijalne resurse ili donira svoje znanje i vrijeme.
14. Socijalno ugrožene kategorije se definiraju Zakonima o socijalnoj zaštiti.
15. Socijalno ugroženim osobama se ne smatraju osobe ukoliko se ne nalaze na evidenciji centra za socijalni rad, čak iako su nezaposlene. Generalno, kategorije koje se smatraju socijalno ugroženim nisu adekvatno definirane. Pojedinci koji primaju 10 KM više od minimalne penzije ili imaju vozilo se ne smatraju socijalno ugroženim, dok u praksi je poznata činjenica da ovo nisu dobri pokazatelji socijalnog statusa pojedinaca.
16. <https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=98626>
17. Upporedni prikaz poreskih olakšica za fizička lica se nalazi u Prilogu 1.
18. Upporedni prikaz poreskih olakšica za pravna lica prikazan je u Prilogu 1.
19. Član 21 u Zakonu o volontiranju FBiH <http://zdk-szz.ba/wordpress/wp-content/uploads/2015/03/ZAKON-O-VOLONTIRANJU-2012.-god..pdf>, Član 18 u Zakonu o volontiranju RS https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/Documents/Закон%20о%20волонтирању%20ЦР%2089%20-%2013_362393628.pdf
20. <https://tragfondacija.org/wp-content/uploads/2020/07/Filantropska-agenda.pdf>
21. EFT POS (Electronic Funds Transfer at Point Of Sale) je uređaj namijenjen bezgotovinskom plaćanju pomoću kojeg se transakcije provode elektroničkim putem, te u potpunosti pojednostavljuje poslovanje s kreditnim karticama na prodajnom mjestu.
22. Zbog zaštite podataka nije moguće navesti imena pravnih lica.
23. <https://www.slobodnaevropa.org/a/humanitarci-izvan-zakona-polije-privođenaj-almira-čehajića-batka/30907302.html>

24. Naprimjer, prakse uličnih prikupljanja novca koje su u potpunosti lažne su vrlo učestale, a pritom se koriste logotipovi poznatih organizacija. Od zaposlenice humanitarne organizacije je osoba tražila donaciju lažno se predstavljajući da radi za njenu organizaciju. U takvim situacijama nejasno je šta se može uraditi, i na koji način se može policija uključiti u ovakve istrage.

25. Često se djeca koriste u svrhe namicanja sredstava, odnosno javno su eksponiraju. Zakonski okvir o filantropiji treba da uzme u obzir prava djeteta i marginaliziranih kategorija, te ih zaštiti od raznih oblika iskorištavanja. Poznato je da pojedinci lakše doniraju sredstva za bolesnu djecu i siromašne ljude, ali korištenje njihovih podataka i slika nije etično, a potrebno ih je i zakonski zaštititi. Ovaj problem je prepoznat prije nekoliko godina nakon što je tinejdžer izvršio samoubistvo jer je njegova porodica bila eksponirana u jednoj javnoj kampanji za namicanje sredstava.

26. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/559f2c2c-en/index.html?itemId=/content/component/559f2c2c-en#section-d1e12750>

27. Ibid.

28. Ibid.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

364(497.6)(094.5)

KA općem dobru [Elektronski izvor] : početna analiza percepcija pravno-institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini u oblasti filantropije / Elma Demir ... [et al.]. - El. knjiga. - Sarajevo : Fondacija Mozaik, 2021. - ilustr.

Način pristupa (URL): <https://www.lonac.pro>. - Nasl. s nasl. ekrana. - Opis izvora dana 11. 01. 2022. - Bibliografija: str. 51-52.

ISBN 978-9958-0924-4-2

1. Demir, Elma

COBISS.BH-ID 47147782

